

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

Üretim Nedir

köXüz

Yayımları

Üretim Nedir

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

köXüz

Dijital Yayınlar

İndir - Oku - Okut - Çoğalt - Dağıt

Bu kitap ilk defa: 1968 yılında Türk Solu Dergisi'nde yayınlanmıştır.

Bu kitap KöXüz sitesinin dijital yayınıdır.

Kar amacı olmadan, okumak ve okutmak için, indirmek, dijital olarak basmak ve dağıtmak serbesttir.

Alıntılarda kaynak gösterilmesi dlenir.

köXüz

Yayınları

İÇİNDEKİLER

| | |
|---|----|
| ANLAŞILMAYAN TEMEL KONU..... | 9 |
| ÜRETİM NEDİR..... | 13 |
| BASİT YENİDEN ÜRETİM..... | 17 |
| TÜKETİM İÇİN ÜRETİM..... | 21 |
| KAPİTALİST ÜRETİM YORDAMI..... | 29 |
| a) Sermaye ve Faiz..... | 29 |
| b) İşyeri ve İrat..... | 32 |
| KAPİTALİZM VE GENİŞ YENİDEN ÜRETİM..... | 39 |
| c) Kapitalist Üretimde Ücret Ve Kâr..... | 39 |
| KAPİTALİST SINIFIN KENDİ KUYUSUNU KAZIŞI..... | 45 |
| a) Üretim Tabanında Çelişki..... | 45 |
| b) Sınıf İlişkilerinde Çelişki..... | 48 |
| GENİŞ YENİDEN ÜRETİM..... | 53 |
| KAPİTALİZM İLE PREKAPİTALİZMİN UZLAŞMAZ ZİTLİĞİ.... | 57 |
| Tarihte Tefeci Bezirganlıklar..... | 57 |
| Osmanlılık'ta Tefeci Bezirganlık Neden Çöktü..... | 59 |
| Kapitalizm Prekapitalizmi nasıl çökertir..... | 65 |
| PREKAPİTALİZM VE KAPİTALİZMİN KAYNAŞMASI..... | 69 |

ANLAŞILMAYAN TEMEL KONU

En çok anlaşılmayan iki terim var: "BASİT YENİDEN ÜRETİM", "GENİŞ YENİDEN ÜRETİM".

Bu sözler, daha konuşulurken anlaşılivercek gibi görünüyorlar. Ne var ki, Türkiye Solu bu çeşit deyişlere henüz eleştirici bir önem veremiyor. Ekonomi-Politik sektörü sosyalistlerimizin çoğu için ikinci kertede kalıyor. Ya küçük ve günlük, pazar, borsa olaylarının kargaşalığı içinde kalınıyor, yahut "YÜKSEK SOSYALİZM" sloganlarının parlaklığına kapılıyoruz... Küçük ve parlak olaylar yanında, derinliğine olduğu için nankör kalan ekonomik konularla uğraşmıyoruz. Bu yüzden, ekonomi-politikamız kimsenin içinden çıkamadığı "SÖNÜK" problemler gibi sinip kalıyor.

Ekonomi Politik deyince, hâlâ "büyük yazar" ve "büyük lider" geçinenlerimiz bile; falan ülkenin ilkokul öğrencilerine belletilmiş alfabetik olaylardan sınava çekilseler, sınıfta "çakar" kalırlar. Böyle bir ortamda iddiasız orta halli sosyalistlerin, işçilerin, köylülerin, esnafın, aydınların ve hele her şeyi yeni baştan öğrenmek isteyen gençlerimizin kimi konuları anlamayışlarına bir eksiklik gözüyle bakmak ukalalık olur.

"Yüksek sosyalistlerimize bakın! Hiç birisi kıl kadarcık olsun eksikleri bulunabileceğini üzerlerine sıçratıyorlar mı? Hepsinden anadan doğma sosyalizm biliminin topuğuna varılmaz

heykelleridirler. Erkekseleler, bıyığını takan STALİN kesiliyor. Kadinsalar, sosyologluk makyajı ile kürsüye fırlayan dünya güzeli ROSA LUKSEMBURG'tan daha eteğine erişilemez "ideologluk" kırıttıyor.

Anladık, bu üstatlardan hayır yok! Çünkü onlar için eleştirisinin diyalektiği öldürücüdür. Onlar "Sosyalizm" skolastiğine boğaza dek batmışlar. "Bilimsel Sosyalizm" mezarına gömülmüşler. O düşünce ve davranış llerimizi hayırla anmayı sonra gelenlere bırakalım.

statlara karşılık, anlamadıklarını açıkça söyleyen öğrencileri var. Yüzümüze karşı, hatta sverek haykıranlar yok mu? İşte bunlarda gerçek sosyalizm için "EKMEK VAR". Onlar Bâbil artığı küçük burjuva bataklığımızda bitmiş ge ieklerdir. En zehirliyelerinin cevherinden, dozunda kullanılırsa, şıfa verici ilaç bulunabilir. Onlar elbet "Anlamıyoruz" demeyeceklerdir. "Anlaşılmıyorsun" diyeceklerdir. Ne yapalım? Küçük burjuva yiğitlerinin yoğurt yiyişleri her zaman böyle olur. "Kadı kızında bile bulunan" o kadarcık kusurlarına bakmayacağız gelerin.

Mademki svşlerinde bile az çok bir düşünce tepkisi yatıyor ve bir düşünce gerekçesi ne sürüyorlar, demek kafaları işliyor. Mademki kafaları işliyor, demek, gövdeleri de olumlu davranışlara yakın düşüyor. İnsanoğlunun etlerini, damarlarını, organlarını genellikle sinir sistemi içinde beyni yöneltir. Onun için, burjuva psikolojisi bile, insan davranışlarında bir "Forceideomotrice" (fikrin kımıldatıcı gücü) bulunduğunu keşfetmiştir. Eskiler, bilmeyenlerden değil, bilmediğini bilmeyenlerden kork, demiş-

ler. Anlaşılmıyor diyenler, bilmediklerini bilecek insanlarınlarımızdır. Onlarla konuşabiliriz.

Onların anlamayışları nedir? Anlayışa doğru köprüler kurmaktır. Ya sövüp sayışları nedir? Köprü kuran istihkâm birliklerinin kazma kürek gürültüleridir.

Bu bakımdan, anlamak uğruna her tekmeği iyimserce karşılıyoruz. Anlaşılmayan deyimlere onlar için geçiyoruz. Ötekiler, gidebildikleri yere dek yuvarlanacaklar. Ötekilere bir şey öğretmek kimsenin ne haddi? Anlamadığını ve anlaşılmadığımızı yüzümüze çarpanlardadır iş. Kuşku yok; anlatmaya mecburuz. Anlatamıyorsak, kabahat bizdedir. Ona göre sözü açacağız.

BASİT yahut GENİŞ sıfatları ile damgalanan YENİDEN ÜRETİM ne demektir?

Bilimcil Sosyalizmin iki kere iki dört ederce basit ve güçlü bir kavramı var: Toplum ve insan var olmak için elbet düşünce ve davranışların türlüünü başarmalıdır. Ancak, insan düşünce ve davranışlarının en "saklı" bölümü, ÜRETMEK ile ÜREMEK düşünce ve davranışlarında toplanır.

ÜREMEK nedir? Artık bunu bilmeyen olmasa gerektir. Her canlı yaratık gibi insan da kadın-erkek buluşmaları ile çocuk doğması biçiminde ürer. Toplumun ve insanlığın varolması için üremek şarttır. Bunda anlaşılmayacak hiç bir şey yok. Yalnız, üremek için her şeyden önce geçinmek ve yaşamak gerektir. Yaşamak ise, insan için üretimsiz, yani yaşatacak maddeleri yaratmaksızın olamaz. Şu halde, üreyim (üremek) konusunu kavrayabilmek için, önce üretim (üretmek) konusunu aydınlatmalıyız.

Her kişi sabah uykusundan gözlerini açtı mı, önce dün yapılmış üretimden kalan bir ürün varsa onunla yaşayabilmesi için gerekli kaloriyi gövdesine indirmek zorundadır. Buna TÜKE-TİM diyoruz. Sonra, gövde ve beyin makinelerinin aldığı o besi kalorisi, bir çeşit kömür, yağ ve benzin ile o gün akşama dek bir şeyler yaratmak gerekir. Bu yaratışa ÜRETİM diyoruz.

Tüketimle üretim yapmaksızın toplum ayakta duramaz. Tüketim yapmak için mutlaka üretim şarttır.

Sözcük olarak üretim, Osmanlıcada "istihsal" adını alıyordu. İstihsal, sözcüğünün Türkçe ÜRETMEK'ten gelme "üretim" olduğunu bilelim.

ÜRETİM NEDİR?

Üretim deyince ilk akla gelen şey, insanın yaşaması için gerekli maddeleri elde etmesi oluyor. Ancak "madde elde etmek" deyince, bugünkü toplumumuzda insanı çok şaşırtıcı karışık olaylara alışmışızdır.

Köy ağası da konağında oturmuştur, adamlarıyla "bey gibi yaşamak için" ortalıkta kaplayabildiği toprakları benimsemiştir. O toprakta çalışmadıkça yaşayamayacak durumda bırakılmış insanlar, Marabalar, Ortakçılar, Yanaşmalar, Ameleler ve ilh. uğraşırlar. Bu uğraşmalarla yaratılan maddelerden Ağa pazar kanunlarına göre insafına kalmış bir bölük "maddeyi elde eder". Ağa'nın böyle madde elde etmesi üretim yapması mıdır? Hayır.

Bezirgan ve tefeci haciağa ile eşraf da başka türlü davranmazlar. Ellerine üç beş kuruş para sermayesi geçirmişlerdir. Bu para ile köylüleri, esnafları ve benzeri sıkışık insanları haraca bağlarlar. Kendi geçimleri için, çoluk çocuklarının bugün ve yarın rahat etmesi için, öbür dünyaya dek nimetler sağlamak için "madde elde etmek" zorundadırlar. Bunların madde elde edişleri üretim yapmaları mıdır? Gene hayır.

Köy ağasının yaptığı madde elde ediş de, tefeci-bezirgan haciağa ve eşrafın yaptığı madde elde ediş de "ÜRETİM" yapmak değildir. Hatta ağalık ve tefeci-bezirganlık üretimle doğrudan

doğruya hiç ilgilenmeyi sevmezler. Onların yerine üretimde ortakçılar, yanaşmalar, köylüler ve esnaf nasıl isterse öyle çalışsın, "ne işi varsa görsün", yeter ki ağaya ve tefeci-bezirgana şu kadar süre için kullandığı toprak veya para (sermaye) karşılığı şu kadar iradı, faizi ve kârı sağlayıp getirsin. Ondan ötesini ve ondan berisini ne ağa, ne tefeci ve ne de bezirgan aramaz.

AĞANIN ARADIĞI: Mülk edindiği geniş topraklar üzerinde yapılacak üretimin (madde yaratmanın) biçimi veya yordamı veya verimi falan değildir. O ağa, toprakta çalışmasına MÜSAADE ettiği yarcının, yanaşmanın belli bir süre sonra ağasına sağlayacağı İRAT (rant) tutarına bakar.

TEFECİNİN ARADIĞI: Ödünç verdiği paranın nerede, nasıl kullanılacağı yahut bir üretime, yani madde yaratmaya yarayıp yaramayacağı değildir. O tefeci, ödünç para olarak kullanılmak üzere sermayesini kiraya vermiştir. Köylünün, esnafın, aydının, hatta kapitalistin belli bir süre sonunda tefeciye sağlayacağı FAİZ (tefe, rıba) tutarına bakar.

BEZİRGANIN ARADIĞI: Satmak üzere parasıyla veya para vaadiyle satın aldığı maddeleri, karşılığı ödenmek üzere sattığı köylüden, esnaftan, aydından, hatta kapitalistten belli bir süre sonunda sağlayacağı KÂR tutarındır. Bezirgan sattığı malın mirasyedice harcanmasından memnun olur, hatırı kalmaz. Yani, bezirgan sattığı malın üretici biçimde, üretim uğrunda kullanılmasına aldırılmaz. Bezirganın mallarını alan kişi ne dilerse yapsın, yeter ki, malların karşılığını öderken bezirganın o maddeleri satın aldığı paradan çok fazlasını bezirgana ödesin.

Bütün bu sebeplerle ağanın, tefecinin, bezirganın yaptığı sö-
züm ona madde elde edilmiş ÜRETİM değildir. Belki üretimin so-
nunda elde edilmiş ürünleri, üretmenlerle paylaşmaktır.

Yeryüzünde bir İNSANLAR (canlı kişiler), bir de TABİAT
(cansız varlık) vardır. İnsanın kendisi, organlarıyla bir tabiat par-
çasıdır. Ne var ki, tabiattan ayrı gibi duran bir bağımsız parçadır.
Buna ORGANİZMA denir. İnsanın organizması ile tabiat arasında,
yaşama süresince bitmez tükenmez madde alış verişleri yapılır.
Ama bu alış verişlere "üretim" denmez. Çünkü insandan başka
her hayvan ve her bitki kendi organizmasıyla tabiat arasında
madde alış verişini yaptığı için ve yapabildiği sürece yaşar.

Oysa insan organizmasının tabiatla yaptığı madde alış ve-
rişini ÜRETİM adını alır. Çünkü insan tabiatla alış verişini bütün
öteki canlı organizmalardan bambaşka biçimde yapar:

1- Başka her canlı organizma tabiatla madde alış verişini
TEK BAŞINA yapar. İnsan tabiatla alış verişini hiç bir zaman tek
başına yapamaz. Daima tek kişilerin dışında, bütünü ile bir top-
lumun yarattığı şartlara ve biçimlere uyarak yapar. Onun için,
tabiatla alış verişinde toplumdan gelme bir bilinç taşır.

2- Başka canlı organizmalar tabiatla madde alış verişini OR-
GANLARI ile (yani, vücutlarının canlı aletleriyle) yaparlar. İnsan
tabiatla alış verişini, insan oldu olasıya, hiç bir vakit yalnız canlı
organlarıyla, sırf eliyle ayağıyla, dişiyle tırnağıyla yapmaz. Top-
lumdan aldığı düşünce ve davranış metotlarıyla ve üretim araç-
larıyla yapar. Toplumun kişilere hazırca sunduğu ve kuşaklar
kuşağı geliştirdiği METODLAR'a ve ARAÇLAR'a toptan TEKNİK
adı verilir.

Demek insanın bitkilerden ve hayvanlardan başlıca farkı şudur:

1- TOPLUMCUL (sosyal) ilişkiler içinde tabiatla madde alış verişini yapar.

2- TEKNİK ilişkiler içinde tabiatla madde alışverişini yapar.

İşte böyle hem toplumcul, hem teknik yoldan madde alış verişini yapmaya ÜRETİM denilir. Yani, üretim deyince gene ortada bir madde alış verişini vardır. İnsan tabiatla kendi vücudunun ve kafasının çalışma gücünü verir; tabiatla o harcadığı çalışma gücünü sürdürecektir maddeleri alır. İş yalnız tabiatla madde alış verişine kalsa, bu yapılan işe üretim denemez. Onu bütün hayvanlar yapar. Hatta, toplum içinde bütün hazır yiyici hayvanlar da yapar. Ağalar da, beyler de, tefeciler de, bezirganlar da tıpkı hayvanlar ve bitkiler gibi çevrelerinde buldukları ürünleri ve maddeleri alıp tüketirler. Ama bu hayvanların, bitkilerin, ağaların, tefecilerin ve bezirganların bir maddeyi elde etmelerine üretim adı verilemez.

Üretim: İnsanın (TOPLUMCUL + TEKNİK) ilişkiler içinde tabiatla madde alış verişini demektir.

BASİT YENİDEN ÜRETİM

Toplumun temel ilişkisi üretimdir. Fakat üretim ölü bir formül değildir. Ancak zıddı ile bir arada bulunan bir gerçekliktir. Üretimin zıddı tüketimdir. Tüketim olmasa üretim de olmaz. Bu bakımdan, her üretim aynı zamanda bir tüketimdir.

Örnek verelim: Üretim sırasında işletilen makineler aşınırlar. Buna amortisman denir. Türkçesi aşınma payıdır. Demek üretim olayı daha yapılırken makineler aşınma payı ölçüsünde tüketilirler. Gene öyle, hammadde ve ilk maddeler, üretim sırasında toptan harcanıp tüketilirler. İşçinin çalışması, bir gün önceden beri geliştirdiği işgücünü üretim sırasında tüketmesi demektir. Ve ilh... Böylece tüketim için üretim yapmak da ne denli şartsa, en az o denli üretim yapmak için de tüketim yapmak şarttır. Ne üretimsiz tüketim olur, ne de tüketimsiz üretim.

Bu diyalektiği unutmamak şartıyla üretim belli olunca, hemen arkasından tüketimin geldiği, daha doğrusu üretimle tüketimin boyuna bir arada ve aynı zamanda yapıldığı ortadadır. Ancak bir anlayışa varmak için, teorik olarak üretim tüketimden ayrılabilir. O zaman yapılan her üretimin yeniden üretimle sürüp gideceği kendiliğinden ortaya çıkar.

İnsan her gün ürettiklerini bir yandan da her gün tüketir. Üretim tezdır. Ama yalnız başına üretim olamaz. Üretim tezi-

nin karşısında onunla birlikte gürleşen antitezi tüketim bulunur ve tüketim yapılacak nesnelere bulunmadıkça üretim yapılamayacağı gibi, tersi de doğrudur. Bütün üretilmiş nesnelere, tüketilmeyecekse, onları üretmeye kim, niçin kalkışsın? Onun için, hayat üretim teziyle tüketim antitezinin karşılıklı etki-tepkisi, bitmez tükenmez savaşıdır.

Yeniden üretim nedir? Üretim teziyle tüketim antitezi arasındaki zıtlığın ve savaşın üçüncü momentini, yani sentezidir. Bugün ürettiğimizi tükettik mi, yarın yaşamak için yeniden üretmek zorunda kalırız. Buna YENİDEN ÜRETİM adını veriyoruz. Yeniden üretim olur olmaz, hemen gerçeğin diyalektiği ile bu sefer yeniden üretimin kendisi tez haline döner. Çünkü ilişkilerimiz için yeniden üretim sentezi olan çalışmamız; bugünkü ilişkilerimiz içinde artık yeni de olsa yalnız bir üretim tezidir. Hemen o üretim tezinin karşısına yeniden bir tüketim antitezi geçer, boşuurlar. Zıtlıkların mekanizması ile birbirlerini manivelâ kolları gibi "kaldırırlar". Onların yerini bir başka sentez, ikinci bir YENİDEN ÜRETİM tutar. Ve üretim hayatı böylece sürüp gider.

İnsanoğlu kendini bildi bileye kaç türlü yeniden-üretim biçimi gördü? Marks Baba KAPİTAL kitabında başlıca iki türlü yeniden üretim sayıyor: 1- BASİT yeniden üretim, 2- GENİŞ yeniden üretim...

BASİT YENİDEN ÜRETİM: Bugün toplumun ihtiyacı olan maddeleri tükettik. Yarın üretim yapacağız. Ne kadar?

Tükettiğimiz kadar. İnsanlar böyle her üretim süresinde tükettikleri maddeler kadar yenilerini üretirlerse, yaptıkları işe

BASİT YENİDEN ÜRETİM denir. Demek basit yeniden üretimde TÜKETİM egemen güç olur.

GENİŞ YENİDEN ÜRETİM: Bugün toplumun ihtiyacı olan maddeleri tükettik. Yarın üretim yapacağız. Ne kadar? Tükettiğimizden daha aşırı miktarda. İnsanlar yaptıkları her üretim süresinde tükettikleri maddelerden çok fazla, daha aşırı yeni maddeler üretirlerse, yaptıkları işe GENİŞ YENİDEN ÜRETİM denir.

Hangi toplumlarda üretim basit yeniden üretim biçiminde olur? Hangilerinde üretim geniş yeniden üretim biçiminde olur? Bu soruya verilecek karşılığın daha iyi anlaşılması için, yukarıda yeniden üretimin tanımlanması yapılırken söylediklerimiz göz önüne getirilmelidir. İnsanoğlu yeniden üretimini, üretmen olarak kendi İHTİYACI için yapıyorsa, yeniden ürettikleri kendiliğinden basit yeniden üretim olur. Gerçi ihtiyacın sınırı yoktur. Boyuna topluma göre, zamana göre, yere göre değişir. Ama bu değişen ihtiyaçlara göre üretim yapılıyorsa, tarihte görülen bütün kapitalizm öncesi toplumlarda olduğu gibi, yeniden üretim BASİT biçimli olur; değişen ihtiyaçlara göre yeniden üretim de değişerek tıpatıp belli bir süre içindeki toplum ihtiyaçlarını karşılar.

Kapitalizme gelinceye kadar yeryüzünde egemen olan bütün üretim biçimleri, yalnız TÜKETMEK amacıyla yapıldıkları için, oralarda egemen olan da basit yeniden-üretim idi.

TÜKETİM İÇİN ÜRETİM

Toplumda insanlar ne vakit yalnız ve sırf TÜKETİM için ÜRETİM yaptılar? İşte bir soru ki, Tarih öncesinden bugüne dek insanlığın bütün başından geçenleri göz önüne getirmeyi ister.

İlkel Sosyalist toplumun, yani Tarihöncesi Komunanın insanları için üretim sırf tüketilecek nesnelere sağlamak uğruna yapılır. O zamanki çalışma şartlarına göre insanlar ilkel bir plan güderlerdi. Belirli bir süre içinde neleri tüketmek isteyeceklerini aşağı yukarı tasarlarlardı. Ona göre tükettikleriyle orantılı olarak yeniden üretim yaparlardı. Biraz fazla, biraz eksik, yeniden üretimin sağladığı maddeler tüketimle ayarlanabilirdi.

O ayarlama bütünü Kan kardeşlerinin çıkarları gibi durumları da eşit ve aynı idi. Yeniden üretim tüketilenden azca ise, gelecek yeniden üretim ona göre arttırılırdı. Tüketim azca ise, fazla gelen maddeler ya saklanır, saklanamazsa bırakılır, yahut konu komşuya sunulurdu. Böylece Tarihöncesi toplumunda basit yeniden üretim kendiliğinden imişçe ayarlanarak egemen olurdu.

Medeniyetten önce Yukarı Barbarlık konağında tarım (ziraat) keşfedildi. Tarım üretimi, ne avcılıkta, ne çobanlıkta görülmemiş bir madde bolluğu getirdi. İnsanların tüketim ihtiyaçları da o saat yükseldi. Üretim ne denli VERİMLİ ve çok bereketli olduysa, tüketim de karşılık olarak o denli ALIMLI ve çok harcamalı yapıldı.

Orta Barbarlıkta çobanlık keşfedildiği zaman da aynı şey görülmüştü. Sürü'nün getirdiği olağanüstü bol yeniden üretim ondan aşağı kalmaz bol yeniden-tüketimlerle karşılaşmıştı. Çobanlıktan önce Aşağı Barbarlık konağı çömlekçiliği keşfedince Vahşet zamanı tüketimden fazla gelince atılan maddeler, kap kacak içinde daha iyi korunup saklanabildi.

Bütün bu Tarihöncesi ilkel toplumlar için üretimle tüketim otomatik denilecek basitlikle birbirini ayarlıca götü.

Medeniyetle birlikte ne oldu?

Toplum sahnesine çok yavaşça ve sinsice, ama hiçbir adım gerilemeye katlanmaksızın ilerleyen yeni tip bir insan sınıfı çıktı. Bu türedi sınıfa TEFECİ-BEZİRGAN sınıfı denildi. Tefeci-bezirgan sınıf para gücünü elinde tutuyordu. Onun amacı ve görevi, PARA İLE PARA kazanmaktı. İnsanların muhtaç oldukları maddeler üretilir mi, yoksa tüketilir mi? Tefecilerle bezirganlara bu vız gelirdi. Onlar, üretim şöyle dursun, tüketim işini bile para (FAİZ veya KÂR) sağlamak için göz önünde tutuyorlardı.

Üretim tüketimi karşılar mı? Tüketim üretime denk gelir mi? Tefeci-bezirgan böyle şeyleri akıldan geçirmeyi budalalık sayardı. Üretimle tüketimi ayarlamak ne gezer? Bu ayar ne denli bozulursa, Tefeci-bezirgan o denli çok para kazanırdı. Tüketim ne denli çok ve üretim ne denli az olursa, tefeci ve bezirgana o kadar çok yağlı kazanç kapıları açılırdı. İşte bugüne değin Türkiyemizin trajedisi bu ekonomik kaynaktan çıkar. Tefeci-bezirganlarımıza şöyle bir bakmak, onların toplum yaratıcılığı karşısında olumsuz ciğerlerini okumaya yeter.

Ne var ki, Medeniyet dediğimiz parlaklığı ile gözleri kamaştırılan toplum biçimi ortaya çıkmıştı ve bu Medeniyetin dinamik gücü o kaygısız ve ayarsız Tefeci-bezirgan sınıfları oldu. Ekonomiye de onların damgası vuruldu. Kadim ekonomi biçiminde üretim temeli, tefeci ve bezirganların başlıca çapul kaynakları idi. Ama tefeci ve bezirganlar bu temelle doğrudan doğruya uğraşmıyorlardı. Tarım küçük ekincinin üretimidir. Zanaatlar tarımın eki gibi işleyen küçük aletli emekçilere dayandı; yani, toplumda üretim yapanlar bugünkü adlarıyla, KÖYLÜLER ile ESNAFLAR oldu.

İlkel Sümer kentlerinde, sonraki Akdeniz kentlerinde toplum adına yapılan ilk üretim kolektif ekincilik ve zanaat oldu. Yalnız bu kolektif üretim çok sürmedi. İşbölümü arttıkça herkes kendi tarlasında, kendi dükkânında çalışır duruma geldi. Toprak bir yana bırakılırsa, geri kalan bütün taşınır çalışma araçları küçük ölçüde aygıtlar ve avadanlıklardı. Bir küçük sabanı olan köylü bir çift öküzle sürebildiği yerde üretim yaptı. Örsü çekici bulunan zanaatkâr onlarla çalışabildiği dükkancığında zanaat üretimi yaptı. Her iki durumda da toplum üretimi KÜÇÜK ÜRETİM oldu.

Tefeci-bezirgan sınıfı bu durumdan hinoğlu hince yararlandı. Küçük üretmenler (Köylüler ve Esnaflar) birbirlerinden habersizce üretim yapıyorlardı. Onların yaptıkları ürünleri pazarda karşılaştırmaktan başka geçim yolları yoktu. Kent kapalı küçük bir hisarcık iken, küçük üretmenler ürünlerini kendi elleriyle pazara getirip değiş edebilirlerdi. Kent hisarları yıkılıp pazar genişleyince, alıcılarla satıcıların doğrudan doğruya üretmenler olması önce güçleşti, sonra imkansızlaştı.

Kent duvarları çatlayıp aşındıkça, eski Kent pazarı, Kentler arası pazar haline geldi. Medeniyet kentleri dışında dünya Barbarlarla dolu idi. Kentlerle Barbarlar arası alışveriş daha uzak pazarları zorladı ve böylece insanlık ölçüsünde Evren Pazarı doğdu.

Bu kadar genişlemiş pazarlar üzerinde doğrudan doğruya üretmenler (müstahsiller) ile tüketmenler (müstehlikler) bizzat boy gösteremezlerdi. Her üretmen aynı zamanda tüketmendi. Her tüketmen de aynı zamanda üretmendi. Böylece bütün üretim yapan insanların arasındaki ilişkilere birtakım ARACILAR karıştı. Bu araçlar başlıca iki türlü idiler. Ya doğrudan doğruya ürünleri matah biçimine sokup üretmenden tüketmene aktarıyorlardı. Bu aktarma sayesinde KAR kazanan BEZİRGAN oluyorlardı. Yahut başka bir mekanizma işliyordu. Küçük üretmenler, ister üretim ister tüketim alanında olsun, sık sık darda kalan kişilerdi. O zaman geçimleri veya üretimleri için para bulmak zorunda kaldılar. Onlara para kiralayan kimseler FAİZ almadan bunu yapmadılar. Böylece bir bölük araçlar TEFECİLER haline girdiler.

Ancak dikkat edelim. Aracılık yapan Tefeci-bezirganların, üretimle doğrudan doğruya ilgileri yoktur. Onlar üretimle değil, ÜRETMENLERLE ilişkilidirler. Üretmen köylü yahut zanaatkâr olmuş, üretimi falan yahut filân araçla yapmış, çalışırken şu veya bu usulü kullanmış, Tefeci-bezirgan oralı bile olmaz. Bu durumun sonucu şöyledir: Antika Medeniyetler çağı boyunca ÜRETİM tefeci-bezirganların elinde değildir. Onlardan bambaşka, hatta Tefeci-bezirgan ile taban tabana zıt, ayrı sınıf insanların elindedir. Normal olarak dolaysız üretmenler küçük köy-

lüler ve esnaflardır. Bu şartlar altında Tefeci-bezirgan sınıfı yapılan üretimi istediği kadar sömürsün, o üretimin ne biçimiyse, ne yordamıyla ilgilenmez. Hatta işaret ettiğimiz gibi, üretim ve tüketim buhranlarından hoşlanır. Bir üretimin olup olmayışına aldırmaz.

Asıl üretmen olan küçük üreticilerin ise üretim yapmaktan bir tek amaçları vardır. O da kendi kendilerinin ve çocuklarının geçimini sağlamaktır. Yani, küçük üretmen yalnız ve sırf TÜKETİM için ÜRETİM yapar. Küçük üretmenler (Köylüler ve Esnaflar), tarih boyunca ilkel sosyalizmden kalma Komuna gelenekleri dışında pek az bağımsız ve hür üretmen oldular. Bezirgan ilişkilerin sömürüsü altında kıvrandılar. Aynı bezirgan ilişkilerin sık sık zincirlerinden boşandırdığı sosyal altüstlüklerde kolayca ezildiler. Belli başlı hiçbir kesin tarihçil rol oynamadılar. Hele ileri Medeniyet çağlarında Köle veya Serf değil-seler, ya şakşakçılık ettiler yahut bilinçsiz, plansız, ütöplast patlangıçlar yaptılar; isyanlar çıkardılar. Ara sıra beliren hür ve yarı bağımsız küçük üretmenlik çağlarının sonu hep onların aleyhine döndü.

Kent içinde zamanla parababası olan Tefeci-bezirganlar toprak satın alıp Bey ve Efendi oldular. Yahut sivrilen toprak sahipleri, yer ve para edindikçe Tefeci-bezirgan kesildiler. O zaman üretmenlerin, Köylü ve Esnafların üstünde bir EGEMEN SINIF doğdu. Bu klasik ve normal diyebileceğimiz birinci tip gelişim oldu.

İkinci tip gelişim daha farklı idi. Gene Tefeci-bezirgan ilişkilerin yönelttiği alanlarda, Medeniyetlerle Barbarların kanlı

çatışmaları oldu. Medeniyetin çöküş çağında Tarihçil Devrimler patlak verdi. O devrimleri başaran Barbarların şefleri kendi toplumlarının üzerine çıktılar. Sosyalist Kan kardeşlerine karşı Medeniyetin eski egemen sınıfları ile birleştiler.

Her iki biçimde de ortaya çıkan EGEMEN SINIF, kendi toplum durumunu ve çıkarını sağlayabilmek ve çıkan ihtilaflarla toplumun havaya uçmasını korumak için kendi sınıf teşkilâtını, yani DEVLETİ kurdu. Devlet gücünü ellerinde tutan egemen sınıflar, kendi geçimleri bakımından üretimle ilgilendiler. Siyasi üstünlükleri sayesinde, ekonomik veya lüks ihtiyaçlarını küçük üretmenlere yaptırdıkları ürünlerle sağladılar. Böylelikle, onlar da üretimle doğrudan doğruya ilgilenmiş oldular.

Ancak, toplumun temelini teşkil eden üretim biçimi eskiden ne ise öyle kaldı. Egemen sınıflar Kent içinde türedikleri zaman EFENDİ (Köle sahibi) adını aldılar. KÖLE'leri yalnız kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretimde çalıştırdılar. Böylece üretim gene tüketim için yapıldı.

Egemen sınıflar Kent dışından gelme Komunanın Barbar Şefleri ile kaynaştıkları zaman BEY (Derebeyi) adını aldılar. SERF'leri (toprak bentleri Osmanlı deyimiyile: "Yerlerin esirleri"ni, yarı köleleri) sırf kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretimde çalıştırdılar. Gene tüketim için üretim yaptırdılar.

Efendilerle Beyler üretime tefeci ve bezirgandan daha dolaysızca bağlı idiler. Efendi, toprağında tarım ve zanaat işlerini yapan üretmenlerin YAŞAMALARINA müsaade etmek için tüketim maddeleri üretmelerini istedi. Amacı Kölelerinin yarattıkları

ürünle EFENDİ GİBİ yaşamak idi. Efendinin kölelerinden beklediği üretim, sırf kendi tüketimi için yapıldı.

Bey, toprağında tarım ve zanaat işini yapan üretmenlerin (Serf köylülerin, Reâyâ esnafların) ÇALIŞMALARINA müsaade etmek için yaşamalarını istedi. Amacı, serflerinin yarattıkları ürünle BEY GİBİ geçinmekti. Yani, beyin de serflerinden beklediği üretim, kendi tüketimi için oldu.

Böylece Kadim dünya, bir zıtlıklar mahşeri oldu. Bir yanda, Tefeci-bezirgan ilişkileri yeryüzünde kıyametler kopardı. Öte yanda, aynı bezirgan ekonominin temelindeki küçük üretmenlik hiç değişmeksizin olduğu gibi kaldı. Antika Medeniyetlerin ne ALT (Köle-Serf) sınıfları, ne ÜST (Efendi-Bey) sınıfları için tüketim yapmaktan başka bir maksatla üretim yapmak bilinmedi.

Tefeci-bezirgan ister küçük üretmen olarak bağımsız köylüler veya esnaflarla, ister büyük Latifundialar, Malikaneler, Çiftli katlarda çalışan köleler ve serflerle alışveriş yapsın, ister Kent Despotları ile yahut efendi ve beylerle alışveriş yapsın, "Aracı" olmaktan öteye geçemedi. ÜRETİME el atamadı. Üretimden kâr veya faiz aldı. Üretimi güden durumuna sokulmadı. Efendilerin üretimden bekledikleri şey, kendi rahat saltanatlarını sürdürmek için gerekli tüketim maddeleri idi. Beylerin üretimden bekledikleri şey bundan başkası değildi, Tefeci-bezirganların üretimden değil, üretmenden bekledikleri iki şey vardı: Biri Kâr, ötekisi Faiz idi. Onun dışında üretime katılmadı.

Bu sebeplerle 7 bin yıllık Antika Medeniyetler battılar, çıktılar. Hepsinde tarih boyunca yeniden üretim hep BASİT YE-

NİDEN ÜRETİM olarak kaldı. Kapitalizme gelinceye değin üretimin ağır basan amacı TÜKETİM oldu. Tüketim ise, tüketicilerin ihtiyaçları ile ayarlandığından, belirli seviyesinden pek ötelere geçemedi. Ancak Kapitalizm ile birlikte basit yeniden üretimin yerine GENİŞ YENİDEN ÜRETİM yordamı geçebildi.

KAPİTALİST ÜRETİM YORDAMI

Kapitalizm geniş yeniden üretim sistemidir. Bunun ne demek olduğunu anlamak için, konuyu birkaç başlık altında özetleyelim.

a) Sermaye ve Faiz

Kapitalistçe üretim, Tefeci-bezirgan medeniyetlerinde görülen üretimin taban tabana zıddı oldu.

Tefeci-bezirgan sermaye, üretimin biçimi, yordamı ve amacıyla hiç ilgilenmiyordu. Kapitalist sermaye daha doğarken, yepyeni, o zamana dek görülmemiş bir üretim yordamı kurdu. Ona kapitalist üretim yordamı denildi. Çünkü üretime damgasını vuran ilişki, modern kapitalistçe bir ilişki idi. Kapitalist ilişkilerin geliştiği toplum, birdenbire, Kapitalizm adını alan bir biçime girdi.

Kapitalizmde üretim deyince gözümüz önüne ne gelir? Biliyoruz, KAPİTALİST adını alan kişi, ilkin sanıldığı gibi cebi para dolu bir Karun değildir. Kapitalistin en birinci karakteri, GİRİŞKİN (müteşebbis) kişi olmasıdır. Girişkenliği nereden gelir? O zamana dek görülmemiş bir üretim yordamını kotarmasından ileri gelir. Bu kotarış sırasında kapitalist, "SERMAYE SAHİBİ" adını alır. Ancak, aslına bakarsak, kapitalist yalnız sermaye ilişkileri

bakımından sermayenin sahibi gibi görünür. Klasik anlamda kapitalist ise, kullandığı sermayenin MÜLKİYETİ'ne sahip olmaktan uzaktır. O sadece bir girişkendir ve girişkenliği ile bir yerden bir sermaye bulmuştur. Yani kapitalist cebinde hazır olan parayı kullanmaz. Başkalarının ceplerinde veya küplerinde yahut kasalarında duran paralarını ödünç olarak alıp kullanır.

İş buraya geldi mi, kimse parasını kapitaliste bedava vermez. Kapitalist girişkenliğini göstereceğini diye, ona babası hayrına para veren, dünyada görülmemiştir. Yahut daha doğrusunu söyleyelim. Öyle bir hal Türkiye dışındaki dünyada görülmemiştir. Herkesin bildiği gibi, Türkiye'de işler bir hayli bambaşka olmuştur.

Türkiye'de BATILILAŞMA aşkı ile tam tersine bir gidiş olmuştur. Bir "DEVLET BABA" yetiştirmişizdir. O, bütçesi ile, bankaları ile, tahsisleri ile, tavizleri ile, primleri ile, takaslar ile kayırmaları, ödenekleri ve ilh. İle bir Devlet Baba değil, kapitalistler için gökten inmiş bir Noel Baba'dır. Bütün bahşişlerini burada saymakla bitiremeyiz. Ancak, biraz dikkat eden herkesin gördüğü gibi, bizim Devlet Baba, kapitalistlerimize bedavadan milyonlar ve yüz milyonlar sunmak için yaratılmıştır. İlla ki kapitalist yaratacaktır.

Yaratabildi mi? Gözlerimiz önündedir. Devlet Baba, kapitalist ağalara hiç yoktan ve hazırdan sırf para kazanmaları için paralar ve imkanlar vermekle, kapitalistlerimizdeki GİRİŞKİNLİK ruhunun köküne kibrit suyu dökmüştür. Ve milletin başına girişkenliğini yitirmiş, hazır yiyici, vurguncu bir derebeyi artığı, yapma kapitalist sınıf türetmiştir. Bütün felâketlerimizin temeli de burada başlamıştır.

Tekrar edelim. Kapitalist demek, girişkin demektir. Böyle iken, Devlet Babanın kapitalistlerimizi sümbül bebek tohumu gibi pamuklar içine sarıp milletin canı ve kanı ile doyurması, girişkinliği öldürmesi olmuştur. O yüzden kapitalizmimiz daha doğarken ölü doğmuştur. Devletçilik dediğimiz ebe, kapitalistlerin biricik olumlu karakterlerini, girişkenliklerini hiçe saymakla, olumsuzlukların en kötüsüne düşmüştür. Solcularımıza dahi bir türlü anlatamadığımız şey Devletçiliğimizin bu kaş yapayım derken, göz çıkarıcı trajedisidir. Kapitalist yapayım derken, Devletçiliğimiz girişkinliği çıkarıp atmıştır. O zaman ortaya, bizim bize benzeyen ANORMAL kapitalizmimiz fırlamıştır.

Normal kapitalistin kendisi de, kimseden babası hayrına on para isteyecek enayi açığızlerden değildir. Kapitalist, girişkinliği sayesinde ortalıkta yararlı, verimli iş alanları açarak ve parası olanlara temiz kazanç göstererek gerekli sermayesini toplar. Yani, kapitalist sermayeyi kira ile aldığı kimselere karşılık öder. Bu sermaye kirası ödenen karşılık kazanca FAİZ denir.

Böylece Kapitalizm normal olarak daha doğarken, hatta doğabilmek için, yanı başında sırf para işleriyle uğraşan bir zümre yaratır. O zümreye, vaktiyle Sarraf derlerdi. Şimdi topuna birden Bankacı adı veriliyor. Başka deyimle, Kapitalizm, sermaye bulmak için bankalara başvurur. Sarraflar, bankerler, sigortacılar, borsacılar ve ilh. Bir sürü para oyuncularını, asıl girişken kapitalist sayesinde sermayelerini işletirler. Eğer ortada olumlu iş yapan, yaratıcı ve üretmen bir girişken, kapitalist zümresi olmasa, bu para kapitalistleri yaşayamazlar.

Gelin görün ki, Türkiye'de her işimiz gibi bu iş de tersine dönmüştür. Girişken kapitalistler için bankalar açılmamıştır. Tam tersine, bankalar için, yani bankalara faiz yığmak için, bütün bir millet seferber edilmiştir. Bu millet ölçüsünde faizci sermaye sömürsü, ancak keyfi isterse ve o da Devlet Babanın bin bir imtiyazı tekeline geçerse, o zaman birkaç girişken kapitaliste üç beş kuruş sermaye sağlamayı lütfeder. O yüzden Türkiye'de azgın ve aşırı faizci bir sermaye zümresi saltanatı sürerken, girişken sanayici kapitalizm bir türlü gelişkin olamamıştır.

b) İşyeri ve İrat

Ancak biz Türkiye'deki Devletçi anormal kapitalizmi bir yana bırakalım, normal kapitalisti izleyelim. Tek başına girişken kapitalist, eline geçirdiği para sermaye ile ne yapabilir? Hiçbir şey; oturup yese, o sermayeyi üç günde kediye yükler, yahut yiyip tüketir. Kapitalist kişi yalnız başkalarının paralarını faiz vaat ederek cebine toplamakla kalsaydı, o parayı üç beş günde harcar, mirasyedi bir dolandırıcı durumuna düşerdi.

Bizde sık sık görülen, ne yazık ki bu olmuştur. Mirasyedilik, dolandırıcılık, rüşvet, iltimas ve arkasından iflaslar, konkordatolar birbirini kovalar. Çünkü bizim "kapitalist" dediklerimiz, girişken kişi olmaktan çok, babasından yahut Devlet Babasından kayırılarak ele geçirdikleri hazır paraları "sermaye" diye kuşa çevirirler.

Girişken kapitalist kişi, eline para geçer geçmez önce kendisine bir İŞYERİ edinir. Kapitalist bu işyerinin sahibi midir? Görünüşte öyledir. Aslına bakarsak o da değildir. Klasik anlamıyla kapitalist, açtığı işyerinin MÜLKİYETİNE SAHİP değildir. Parayı

nasıl kiraladıysa, girişkenliği sayesinde bulduğu sermaye ile işyerini de öylece KİRALAMIŞTIR.

Kimden? Kiralanan yer arsa ise toprak beyinden, yapı ise emlak efendisinden. Çünkü bir ülkenin işyeri olmaya elverişli topraklarını ve yapılarını eline geçirmiş bulunan Ortaçağ yadigârı, derebeyi artığı bir sosyal sınıf vardır. Bu sınıfı kapitalist çıkarı bakımından yeryüzünden kaldırmak gerekirdi.Ama kapitalist sınıfı bunu, halk uyanır korkusuyla yapamamıştır. Yani toprağı, hava ve su gibi millet malı haline sokamamıştır. O yüzden kapitalistler, işyeri kurabilmek için toprak ve yapı sahiplerine başvurmak zorunda kalırlar.

Toprakların ve yapıların sahipleri, kapitaliste yerlerini babaları hayrına vermezler. Bunu, yani elindeki yeri ne sahibi kimseye verir, ne de kapitalist böyle bir şeyi kimseden istemeye kalkışacak denli akılsız ve densizdir. Hiç değilse Türkiye dışında işler böyledir.

Ne var ki, Türkiye'de bu mekanizma dahi inanılmayacak keredede tersine işlemiş ve işlemektedir. Bir Devlet Baba yetiştirmişizdir. Bu Devlet Baba, ilkin topraklar üzerinde derin bir adalet duygusu beslemiş ve yaratmıştı. Osman Gazi'den beri fethettiği toprakların çoğunu "MİRİ ARAZİ" yapmıştır. Bu toprakların rakabesini (yani mülkiyetini) "BEYTÜL MAL'İ MÜSLİMİN"e (yani Müslümanların mâlevine) düşürmüştür. Bütün Müslümanların ve hepimizin malı olan geniş topraklar üzerine gitgide Devlet Baba mal sahibi gibi oturmuştur. Sonra beğendiğine o Müslümanların ortak malını kitabına uydurup aktarmıştır.

Kırım savaşından beri "BATILI MÜTTEFİKLERİMİZ" sahneye çıkmışlardır. "MÜZAHERET" (arka çıkma), "MUAVENET" (yardımlaşma) adları altında içimize işlediler. Meşhur "BATILCILIĞIMIZ", burada da imdadımıza yetişip iflâhımızı kesti. Bütün o millet malı olan geniş toprakları ve bayındırlıkları bir kalemde, milletin ortak malı olmaktan çıkardık. "TANZİMAT" dedik, "Kanun-u Esasî" dedik, "Meşrutiyet" dedik, "Cumhuriyet" dedik, en sonunda o muazzam zenginliklerimiz, "kapanın elinde kaldı".

Kapan da kaçanların çoğu, bizim Âyan (senatör) ve Eşraf (Tefeci haciağa) dediklerimiz oldu. Aynı yerler milletten aşırılarak, "Kapitalist" adını alan kişilere de yok pahasına kaptırıldı. Böylelikle, bir çeşit derebeyi artığı zümre kesilen yerli milli kapitalistlerimiz, modern kapitalist üretimini Türkiye'de kurmak zahmetine katlanmadılar. Bir çeşit kolay arazi sahipleri duruma girdiler. Türkiye'de Kapitalizm bir yol daha vurguncu, türedi bir sermaye çapulculuğuna döndü. Normal Kapitalizmin gelişimi kısırlaştı.

Gerçi normal kapitalist sınıfı zerrece burnunun ucunu görür, ülkücü sosyal girişken kişilerden derlenseydi, daha kendi ihtilalini yaparken, toprak beylerini ve taşra ağalarını ve eşrafını ortadan kaldırırdı. 1789 Fransız İhtilali'nde o işi denemeye kalkıştı, eline yüzüne bulaştırdı. Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan bütün burjuva devrimleri, Fransız burjuvazisinin ağzı yanıklığından ders çıkardı. İlk fırsatta derebeyi artığı sınıflarla sarmaş dolaş oldu.

Yalnız Batıda Kapitalizm kuvvetle geliştiği için, kapitalist üretimi bu derebey artığı toprak bey ve ağalarını Kapitalizmin dümen suyuna soktu. Onları Kapitalizmden sağlayacakları kazançlarla burjuva toplumuna yerleştirdi ve bu kapitalist sınıfın dışında ikinci bir üst ve egemen sınıf olarak EMLAK VE ARAZİ SAHİPLERİ sınıfı haline getirdi.

Yani, hava ve su gibi, Tanrının herkes için eşit yarattığı toprağı, kapitalist sınıf dahi millet malı haline getiremedi. Ancak küçük üretmenleri mülklerinden etti (ekspropriasyona uğrattı). Alınları ile yaşayan küçük ekincileri tarlalarından kaçırttı. Küçük esnafları dükkanlarını kapamak zorunda bıraktı. Kapitalist rekabeti küçük mülklüleri eritirken, onlara karşılık büyük emlak ve arazi sahipleri sınıfına büyük parsayı toplattı.

Kapitalist sınıf Ortaçağda bütün halk gibi derebeyi sınıfının zılgıtı altındaydı. Derebeyi isterse, kapitaliste girişkenlik yaptırır, dilerse kırbacını şaklatıp girişkenin sermayesini elinden alırdı. Kapitalizm siyasi iktidarı eline alınca, vaktiyle çektiklerini unuttu. Devlet Babanın gücünü eski derebeyilerin artıkları ile paylaştı. Parlamentolar bu paylaşımın açık veya kapalı karaborsası oldu.

Ancak Türkiye'de uzun yıllar derebeyi artıkları Kapitalizme üstün ve baskın çıkmanın yolunu yabancı şirketlerle kaynaşmakta buldu. Yabancı Finans-Kapitale, Türkiye topraklarını yalnız açık pazar ve ucuz hammadde, işeli deposu gibi sunmakla kalmadı, verdiği (saltanat zamanı açık, sonra üstü kapalı) imtiyazlarla memleketi yarı-sömürge durumuna soktu. O yüzden memleketin sırtına kambur üstüne kambur bindi. Batıda Kapi-

talizm yalnız emlak ve arazi sahiplerine haraç vermekle yetindi. Türkiye'de bu haracın üstüne yabancı haracı da binerek, sömürge geriliğini katmerleştirdi.

Ancak, bizi bırakalım. Normal, yani olağan saydığımız Batı lkelerinde klasik kapitalist sınıfın toprak alanında yaptığı hiçbir değişiklik olmadı mı? Oldu. Hem de bu, gözle görünmez büyücek bir devrime benzedi. Eski derebeyilerin sırf keyif için kısır ve beyinsizce smrp ezme sistemini kaldırdı. Onun yerine, akıllıca ve dzenlice hesaba dayanır bir ekonomi ve politika sistemi geçirdi.

Emlak ve arazi sahiplerinin ellerindeki toprakları ve yapıları, kapitalist işyeri durumuna soktuka, sahiplerine RANT, Türkçesi İRAT denilen çıkarı sağladı. Ve sağlar sağlamaz, "dolunca ablar, döndü dolaplar". Eski derebeyi sisteminde bey isterse kapitalisti yaşatıyordu. Şimdiki düzende politika ve ekonomi bakımından kapitalist eski derebeyi artıkları sınıfı yaşatıyor oldu. nk emlak ve arazi sahipleri, kapitalistten aldıkları iratla geçinmeye başladılar. Yani, toprak beylerinin ekmeğini kapitalist kırdı. Toprak beyi yaşamak için, artık kapitalistin eline bakıyordu. Daha yüksek irat almak için, kapitalistin daha çıkarlı işler görmesine ve daha uzun ömürlü olmasına can ve yürekte çalıştı. Bu az buz değişiklik değildi.

Onun için, Kapitalizmin iratla yaşatır olduğu ve üstte tuttuğu ikinci egemen sosyal sınıfa artık DEREBEYİ SINIFI denilmedi. O tarihe karıştı. Yerine kalan hazır yiyici sosyal sınıf, Kapitalizmde ne denli asaletler ve Őerefler taslarsa taslasın, İKİNCİ egemen sınıf durumuna girdi.

Büyük toprak beyleri, çiftlik ağaları, eşraf ve âyan, emlak ve akar sahipleri hep birden kapitalistin girişkenliğine sığındılar. Yatıp kalkıp sermayenin afiyetine dua ettiler. CHP'lerin, DP'lerin AP'lerin, CKMP'lerin, MP'lerin, YTP'lerin bizde göklere çıkardıkları ülkü ve "HUZUR" buradan kaynak aldı. TİP liderlerinin ikide bir lâfla saldırıp, işle savundukları durum da ters yoldan yürümekle beraber gene aynı kaynaktan güç alır.

KAPİTALİZM VE GENİŞ YENİDEN ÜRETİM

İşte, kapitalist üretim yordamı deyince akla gelen ilk iki girişkenlik budur. Burjuva adlı girişkin kişi, özel teşebbüsüyle BANKER'den para, BEY'den işyeri kiralar. Ama bununla Kapitalizm olmaz. Kapitalizm dört ayaklı bir masaya benzer. Henüz ortada iki direk vardır: 1- İşyeri için irat, 2- Sermaye için faiz... Masanın ayakta durabilmesi için iki ayak daha lâzımdır: 3- İşçiye ücret, 4- Kapitaliste kâr...

c) KAPİTALİST ÜRETİMDE ÜCRET VE KÂR

Sermayeyi ve işyerini bulduktan sonra, kapitalistin yaptığı iki girişkenlik daha gelir:

1- Kapitalist sermayenin bir bölümü ile (yani DEĞİŞMEZ SERMAYE ile) aletleri ve hammaddeleri ve ilk-maddeleri satın alır. (Aletler ve makineler gibi bir üretim süresince tükenmeyen cansız nesnelere FİKS (SABİT) SERMAYE denir. Bir üretim döneminde tükenen cansız nesnelere MÜTEDAVİL, yani elden ele geçer SERMAYE, bir bakıma DÖNER sermaye denir.)

2- Kapitalist sermayenin öteki bölümü ile (yani, DEĞİŞİR SERMAYE ile) işçilerin -emeklerini değil- işgücü adını verdiğimiz emek güçlerini satın alır. (Bu satın alma işçinin hür kalması

şartına bağlıdır. İşçinin hür kalması için belirli bir süre ötesinde işgücünü toptan satmamış olması gerekir.)

Bu söylediğimiz iki işlem klasik kapitalizm için doğrudur. Türkiye'de işçi sınıfının yararına yapıldığı öne sürülerek göklere çıkarılan son Grev ve Toplu Sözleşme Kanunları, işçileri en az iki yıl için belirli mukavele ile işgüçlerini işverene toptan sattırmaktadır. Bu bakımdan Kanun, hür olması gereken modern işçiyi, patronuna iki yıl bağlı bir çeşit değişmez köle duruma sokmaktadır.

Hukuk bakımından kapitalist adlı işveren, tuttuğu işyerine yerleştirip çalıştırdığı DEĞİŞMEZ SERMAYE (aletler ve ilk maddeler gibi üretim içinde değerleri değişmeyen nesnelere) ile DEĞİŞİR SERMAYE'nin (üretim sırasında kendi değerinden aşkın bir emek ve dolayısıyla artı-değer yaratan işgücünün) sahibidir. Hem de bu sahiplik tam ve gerçek KİŞİ MÜLKİYETİ biçimindedir. Çünkü işveren gerek değişir, gerek değişmez sermaye karşısında MÜLKİYET adıyla bilinen bütün tasarruflara hak kazanmıştır. Cansız aletlerini ve aletler üzerinde çalıştırdığı canlı işgüçlerini kendi malı sayar. Kanunlar da ona bu hakkı tanır. İşveren o mallarını isterse satar, başışlar, kiralar, rehin eder, miras bırakır ve ilh. Kimse kapitalistin kişi mülkiyetine dokunamaz.

Ne var ki, altını kurcaladınız mı, o kutsallığı göklere çıkarılan mutlak kapitalist mülkiyeti biçiminde görünen şey, görüldüğünden inanılmaz derecede daha iğreti bir ilişkidir.

Kapitalist işgüçlerinin ve ilk maddelerle aletlerin sahibi midir? Evet. İlk madde ve aletlerle işgüçlerini kapitalist satın aldı.

Satın alma parası kimin? Faiz karşılığı sermaye kiralayan bankerin. Parayı veren kapitalisttir. Ama para kapitalistin değildir. Paranın asıl sahibi banker, süresi gelince (vadesi dolunca), faizle katmerlenmiş sermayesini geri alacaktır. Alamazsa, banka kapitalistin işletmesine bütünüyle haciz koyup sahip çıkar.

Hani ya, kapitalistin mutlak kişi mülkiyeti ne oldu. Girişkenliğin başarısına kaldı. Demek, kapitalist mülkiyeti istendiği denli MUTLAK görünsün, gerçekte içine saatli bomba konmuş bir mülkiyettir.

Aynı durumu işyeri için söylemeye hacet yok. Kapitalist kirayı aksattı mı, emlak ve arazi sahibinin eli kulağındadır. Ertesi gün, kendisi zahmet etmez. Yetkili avukatını icra memuruna katıp işletmeyi hacze gönderir.

Demek, namuslu olmasına hacet yok. İşini bilen kapitalist, ne yapıp yapacak, bankerin FAİZİNİ ve emlak sahibinin İRADİNİ vaktinde ödeyecektir. Sahici girişken, kapitalistlik böylesine zor, netameli ve itici bir iştir.

Haydi, faiz yılda bir, irat ayda bir olsun. Aletlerle işgüçleri hiç bekleyemezler. İşçi gün değilse, hafta başı ücretini alacaktır. Çünkü işgücünü kapitaliste şu kadara satmış, parasını henüz almamıştır. Aletleri kapat kalsınlar, olmaz. Zamanla durdukları yerde paslanır, aşınır, çürürler. İşletilmelidir ki, AMORTİSMAN yoluyla üzerlerine ödenen parayı ve değeri ürünlere aktarınlar. Yoksa sermaye iflas eder.

Şimdi girişken kapitalistin durumuna bakalım. Emlak ve arazi sahiplerine irat, banka ve sermaye sahiplerine faiz, aletlerle hammaddelere değişmez sermaye işçiye Ücret bul-

mak her zaman kapitalistin başı ucunda asılı duran ve onu her gün biraz daha geniş üretim yapmaya zorlayan "Demokles'in Kılıcı" dır.

Ayrıca toplumda kapitalist her ağzını açanın rızkını boğazına koymakla kalmaz. Kapitalistin kendi ağzı ve kendininkilerin boğazı vardır. Gene kapitalist sanayici ise, işletmesinde elde ettiği ürünleri kendisi satamaz. Daha uygunu, bir başka kapitaliste, ticaret kapitalistine mallarını teslim edip sattırmaktır. Kapitalist gerek kendi rızkını, gerekse ticaret sermayesinin rızkını karşılamak üzere bir de KÂR sağlayıp paylaşmak zorundadır.

Şöyle uzaktan bakılırsa, kapitalistlik bir çeşit hava oyununa da benzer. Emlak ve arazi sahibinden işyerini al, bankadan sermaye al, başka kapitalistlerden aletleri ve ilk-maddeleri al, yardımcı maddeleri al, işçiden işgücünü al. Hiçbiri kendi malın olmadığı halde, mutlak mülkiyetin imiş gibi harman et, para kazan. Bütün kanunlar, ahlak, terbiye, bilim, felsefe, din, mezhep, hep seni, senin bu girişkenliğini kışkırtıp savunuyor. Ne âlâ memleket, değil mi?

Sistem bu olunca, millete öyle bir çeşit "havadan para kazanma" heveslisi elbet tümenle girişken kişiler çıkacaktır. Onların hepsi de kapitalist olmaya can atacaktır. Hepsinin taptığı tek ekonomi kanunu serbest rekabettir. Kur'anın Tanrı buyruğu, kapitaliste şu SERBEST REKABET buyruğu kadar etkili olmaz. Hep birden bütün kapitalistler yalnız işletmeye değil, birbirlerine de girişirler. Buna "Kapitalist Sosyal Düzeni: Sermayeci İctimaî Nizamı" demişler. Rekabet toz dumanı arasında külâhını kurtaran kaptandır.

Kıyasıya rekabet önünde her kapitalist, her gün biraz daha işletmesini çok verimli kılmaya, bunun için yatırım yapmaya, işyerini genişletmeye mecburdur. CHP dahileri Tek parti zamanı her sokak başına şöyle yazılı Amerikan bezleri asmışlardı: "DURMIYALIM DÜŞERİZ!" Bu kapitalizmin en dayanılmaz çığıdır. Kapitalizm duramaz, ya ilerleyecek yahut düşecek, batacaktır.

Şunu hatırlatalım ki, bu söylediklerimiz gene normal Batılı kapitalistlerin 19. yüzyıldaki namuslu girişkenlikleri için böyledir. Bizim bezirganlar öylesine hengâmelere tatlı canlarını hiçbir vakit atmamayı Devletçiliğimiz sayesinde pek güzel becermişlerdir. Kılıkyruk derebeyi artığı yerli milli kapitalistlerimiz Allah'tan korkmadıkları kadar çok rekabetten korkarlar. Batılı omuzdaşları gibi sahici girişken kapitalist olmaktan ödleri patlar. Hepsi milli piyasada birer gangster "Vur-AI" dırlar. Ölümü göze alırsa vurup almayı göze alırlar. Memleket kalkınmasında Batıyı yüzyıllarca geriden izlemekte sakınca görmezler. Ve sonra milliyetçiliği de kimseye kaptırmayıp yurtseverlikten yanlarına adam yanaştırmazlar. Onun için bizimkilerden "namuslu" kapitalist pek aranamaz.

Batıda ise kapitalist denilip geçilemez. Bütün bir toplum ona bakar. Kapitalizm çağına giren ülkede bir modern KAPİTALİST SINIFI vardır. Kapitalistlerin modern toplumda SOSYAL SINIF oluşları modern ÜRETİMİ güdüşlerinden ileri gelir. Adamlar modern topluma KAPİTALİZM damgasını bıçakları hakkına vurmuşlardır. Bizimkiler gibi Devlet koltuğunda müteahhit keneler değillerdir.

Öyle gerçek kapitalist üretim yordamını gözümüz önüne getirelim. Orada dört amaç art arda sıralanır: 1- İrat, 2- Faiz, 3- Ücret, 4- Kâr... Ve hepsinin üstünde bütün o söylenenleri sağladıkdan sonra bir de öteki kapitalistlerle rekabet congül kanununa göre boşuşmak başta gelir. Kapitalist bütün o dört başlı canavar gövdeli kendi üretimi ile boşuşacaktır. Yoksa ölecektir. Böyle bir üretimin, kıt kanaat günü gününe Allah ne verdiyse üretip geçinme sistemi olan basit yeniden-üretim olamayacağı kendiliğinden anlaşılır.

KAPİTALİST SINIFIN KENDİ KUYUSUNU KAZIŞI

Buraya kadar anlatmaya çalıştığımız kapitalist, bir girişkenlik tutturmuştur. Kendisi de nereye varacağını kestiremeksizin, akıntıya tutulmuştur. Bindiği dalı kesen Hoca, kapitalistin yanında epey akıllı kalır. Çünkü kapitalist, kendi sistemimi kuracağım diye yarattığı yaman çelişkileri her gün biraz daha büyütüp korkunçlaştırmak için elinden geleni ardına koymayan bir kişidir. Kapitalistin kendi kuyusunu eliyle nasıl kazdığını, bir üretim tabanı bakımından, bir de sınıf ilişkileri bakımından göz önüne getirmek yeter.

a) Üretim Tabanında Çelişki

Modern kapitalisti bizim Antika Tefeci-bezirgan kalıntısı sermayecilerle karıştırmayalım. Modern kapitalist dehşetli ihtilâldir. İhtilâlin en büyüğünü mülkiyet alanında yapar. Medeniyet 7 bin yıldır Tarihöncesinin ORTAK MÜLKİYET gelenek göreneklerini insanlığın bağrından bir türlü söküp atamamıştı. Yeryüzünde ilk defa modern kapitalist sınıfı, ilkel sosyalizmden kalmış ortak mülkiyet izlerini, bir daha geri dönülmemecesine ortadan kaldırmış ve yerine en görülmelik mutlak KİŞİ MÜLKİYETİ'ni tahta çıkarmıştır.

Modern çağda özellikle gelişen teknik üretici güçler, Kadim üretim ilişkilerinin alacalı bulacalı döküntülerini temizlemedikçe rahat edemez. Bununla birlikte, o dokunulmazlığı hiç bir Tarih döneminde bu denli kutsallaşmamış bulunan Kişi Mülkiyeti, hangi temelin üzerine oturtulmuştur

ÜRETİM YORDAMININ SOSYALLEŞMESİ üzerine, Yani, eskiden aletler de, emekçiler de kendi küçük üretim alanlarında kendi tüketimleri yahut doğrudan doğruya belirli sınıf ve zümrelerin tüketimleri için birbirinden ayrı ve epey bağımsızca çalışırlardı. Kapitalist sahneye çıkınca, tuttuğu özel işyerine o dağınık aletlerle işçilerden birçoğunu topladı. Onlar arasında ilk defa organik işbölümü ilişkileri kurdu. Bu kooperasyon (emek birliği) kapitalist üretim yordamının üstünlüğünü yarattı. Dağınık aletlerle insanların yalnızca bir araya gelip işbölümüne göre çalışmaları bile üretimin verimini ansızın arttırdı. Kapitalizmin Tarihte açtığı en büyük OLUMLU ve İLERİ yol budur. Buna üretimin yordamca sosyalleşmesi denir.

Ne var ki, bu üretim yordamı kapitalistin kendisi için en olumsuz ve ters giden zıt bir kutup yarattı. Kapitalist, Tarihte eşsiz bir dokunulmaz ve kutsal KİŞİ MÜLKİYETİ denilen tabuyu yaratmakla öğünüyordu. Oysa toplumun, yani kapitalist toplumunun temeli olan üretim yordamını, Tarihin ve Tarihöncesinin en büyük Ortak Mülkiyet çağlarında dahi görülmemiş kertede sağlam ve yaygın bir sosyalleştirmeye uğratmıştır. Sosyalleştirmenin Türkçesi ortaklaştırmaktır. Toplumda her üstyapı ilişkisi gibi mülkiyet ilişkisi de üretim ilişkileriyle karşılıklı etki-tepkide bulunur. Kapitalist üretim yordamının temeli SOSYAL (Ortak)

biçime sokulunca, o biçimin üzerinde yükseltilen KİŞİCİL mülkiyet ne denli ömürlü olabilir?

Tarihin her çağında olduğu gibi, er geç Kapitalizm çağında da üretimin sosyalliği mülkiyet ilişkilerini etkileyecek ve kendisine uyduracaktır. Yani, kapitalistin sosyal ve sosyalist hale getirdiği üretim yordamı, ister istemez kişicil kalan kapitalist mülkiyetini daha doğarken aşındıracaktı.

Olan da budur. Gördük. Kapitalist, HUKUKÇA sermayesinin mülkiyetine sahip görünür. Ama bütün bezirgan hukuku gibi bu kapitalist kişi mülkiyeti de asıl derin ekonomi mekanizmasının göz bağıcılığından öteye geçemez. Hukuk perdesinin şeffaflığı ardında en büyük çelişki sııtır. Mülk sahibi aslında kapitalist değil, son duruşmada, emlak ve arazi sahibi ile para sahibidir. Kapitalist mülkiyet ağacının kökü böyle bir uydurma saksı içinde iğretileşir. Ağacın dalları, budakları, meyveleri ise serbest rekabete açılır. Orada her kapitalistin öteki kapitalisti tepelemesi en büyük meziyet ve orman kanunu sayılır.

Böylece kapitalist daha anasından doğduğu gün, sahteliği paçalarından sızan bir kişi mülkiyeti uğruna kelleler uçurur. Hayatta ilk adımı atar atmaz, en başta kendi omuzdaşları gelmek üzere, bütün kapitalistler, o iğreti ve yapmalığı kutsallaştırmakla bir türlü örtülemeyen kapitalist mülkiyetini kökünden kazıtmaktadırlar. Bütün uğraşları birbirlerini yemektir. Ve en sonunda, 20. yüzyıla girerken, bir şeyi fark ederler. Daha fazla birbirlerini yerlerse, ortada kapitalist kalmayacağını anlarlar. Bu sefer serbest rekabeti inkar edip, tekelciliğe başvururlar. Ama o tekelcilik de, tek tek kapitalistlerin yerine toptan kapitalist grup-

larının birbirlerini daha devleşmiş ejderhalar gibi yiyip yutmalarına yol açar.

Görüyoruz, kapitalist sınıfı toplumun temelinde her şeyin en sonunda belirleyicisi olan üretim yordamını sosyalleştirmekle ne yapar

Her şeyden ve herkesten önce KENDİ KENDİSİNİN MEZAR KAZICISI olur.

b) Sınıf İlişkilerinde Çelişki

Kapitalist sınıf yalnız aletler alanında çelişki ile kalmadı. İnsan ilişkilerinde de aynı şeyi daha keskince başardı. İlk Medeniyetin 7 bin yıl eritemediği Ortak Mülkiyetli Komuna kalıntılarını dağıttı. Biliyoruz, Komunanın soysuzlaşması insanları köle yahut serf olmaya götürdü. Son Barbar akınları, ilkel sosyalizm geleneklerini köyde tarikatlar, şehirde loncalar biçiminde yaşatıyordu. Kapitalist serbest işgücü bulup sömürebilmek için, bütün o soysuzlaşmış Komuna ilişkilerinden kalma kölelik, serflik veya lonca üyeliği gibi bağları köklerinden kazıdı. Görünüşte bu, meşhur büyük "HÜRRİYET İHTİLALİ" idi. Aslında insanı toprak mülkiyetinden veya teşkilâtından kopararak ayırdı ve işgücünden başka satacak şeyi kalmamış insan, Marks'ın "Vogelfrei" (Kuş gibi hür) dediği insan durumuna soktu.

Kapitalist ilişkiler insanları görünüşte lonca bağlarından, gerçekte eski Komuna artığı Ortak Mülkiyet ilişkilerinden uzak düşürdü. Yani, esnaf loncanın ömür boyu sağladığı çalışma şartlarından (aletlerinden, dükkanından, pazarından) koşturdu. Köylü

gibi o da işgücünden başka geçim aracı ve satacak şeyi kalmamış "VOGELFREI" (hür insan) oldu.

Bu iki ve daha benzeri yollardan "kuş gibi hür" kalmış "Komuna anasından göbek bağları kopmuş" insanlara, kişilere kapitalist bol keseden "KİŞİ HÜRRİYETİ" adadı. Bütün 18. yüzyıl filozofları, "HÜRRİYET" hanımı öylesine telleyip pullamışlardı, öylesine örneklerle içten gelme bir kurtuluş yolu gibi göstermişlerdi ki; ona aşık olmayan baldırı çıplak kalmadı. Osmanlı şairinin dediği gibi: "Ah! Ey didar'ı hürriyet, esiyri' aşkın olduk, gerçi kurtulduk esaretten!" (Kölelikten kurtulduk; ama bu yolda senin aşkına kul olduk, ey hürriyet gözbebeği!)

Gerçekte aşık olunan şey, kapitaliste "bırak yapsın, bırak geçsin!" diyen serbestlikti. Kapitalist, üretim tabanında kendi mezarını kazarca yaptığı değişiklikleri, toplumun üstyapısında da becerebilmek için, iktidara gelmek hürriyetini savunuyordu. Doğrusu, züğürtledikçe zalimlikleri artan derebeyiler, küçük üretmenin kendi vücudu yerine saydığı toprağa karşı olan bağlılığını ve aşkını çoktan sarsmıştı. Beride kapitalist üretim büyük ve geniş verimlilik getirmişti. Nuh yılından kalma esnaf ve köylünün geri ve yerinde sayıcı üretimini havaya uçuruyordu. Yoksulluk ve istikrarsızlık esnaf adlı küçük üretmeni, ana karnında göbek bağı ile bağlandığı meşimeye benzeyen (plasantaya benzeyen) loncaya karşı kırgınlıklara götürmüştü.

Toplumda yeni ve ileri bir üretim yordamı ortaya çıktı mı, her şeyi ve herkesi böyle yola getirir. İlkel Komunanın en son soysuzlaşmış kalıntıları derebeylik içinde sıkıcı bir kabuk olmuş-

tu. Ona karşı kapitalist sınıf "HÜRRİYET" bayrağını kaldırdı. Bütün millet, köylüsü, esnafı, aydını, burjuvası "Hürriyetçi" kesildi. Ufak bir saray entrikası, bu gelişmeyi sonuçlandırmaya yol açtı. Temelî çoktan aşınmış, yalnız üstyapı gelenekleri ortada sürüklenen Komunada bir kral vardı. Derebeyi kralla Komuna kralı birbirinin taban tabana zıddı idi. Ne var ki, derebeyi krallarına hâlâ "milletin atası" deniliyordu. Onlar da, birkaç nesil içinde dejenere olup, enayi ve hebenneka krallar durumuna düşmüşlerdi. Bütün saraylar, içinde hapsolunan devletlileri yarı hasta, yarı deli etmişti. Burjuvazi bu durumdan yararlandı. Bir kaç köprübaşını para ile satın aldı. Büsbütün acizleşmiş derebeyilere karşı SOSYAL İHTİLÂLLER kapısını kolaylıkla açtı.

Ancak, burjuva edebiyatında bile "Ey hürriyet, senin adına ne cinayetler işlendi!" sözü çarçabuk yer etti. Çünkü herkes, yani her sosyal sınıf ve zümre, hürriyet denilince bundan kendi çıkarını ve durumunu iyileştirmek anlamına varıyordu. Burjuva ihtilalleri, yarı toprak kölesi küçük ekicilerle şehirlerdeki yarı esnaf işçi sınıfının motoru sayesinde işledi. Halk hürriyeti ciddiye almıştı. Hürriyetin ardında kapitalist yatabilirdi. Kapitalistin ardında ÜRETİMİN SOSYALLESMESİ yatmıyor muydu?

Halk (köylüler ve işçiler) bu inceliği bilinçle kavrayamazdı. Ama tarihçil eğilimleri, yığınlara burjuva hürriyetinin altında dişe dokunur bir şeylerin yattığını sezdirmişti. Halk, Namık Kemal'in Magosa zindanında yazdığı gibi "Altı da birdir yerin, üstü de" diyecek durumdaydı. Altı üstünden iyi gelir diye, burjuva ihtilallerine gönüllü dayanak oldu.

Sonuç alınır alınmaz herkes: "Hadi bakalım şimdi hürriyeti görelim!" der gibi oldu. Fakat hürriyet bekleyen yığınlar bambaşka gerçekçilikle karşılaştılar. Küçük ekinci, köyünde her türlü çalışma şartlarını bu sefer kapitaliste kaptırıyordu, eksproprie ediliyordu: Küçük mülkü elinden alınıyordu. İşçi sınıfı hürriyetin nimetlerini ummuştu. Kapitalist sömürüşünün serbestliğinden başka bir şeyle karşılaşmadı. Bunun üzerine demokratik devrimin havasıyla azıcık gözleri açılan yığınlar, derinden derine hoşnutsuzlaştılar.

Böylece kapitalist, kendi başına topladığı hürriyet cinlerini dağıtamayan sihirbaza döndü. Ortaçağ artığı üretimi ile köy ekonomisini Kapitalizm felce uğratmıştı. Köylü, tarih öncelerindeki İkvanodonlar, Dinozorlar gibi yere düşmüş yatıyordu. Kapitalist karıncalar onun yaralarına üşüşmüş, canına okuyorlardı.

Beride Kapitalizm ilerledikçe her sınıf ve zümre, kapitalistlerin kendileri de başta gelmek üzere, derebeyi artıkları, köylülük, esnafılık ve aydınlar, boyuna aşınıyorlar, işçileşiyorlardı. Buna "Proleterizasyon" denildi. Proleterleşmek şiddetlendikçe, kapitalist işyerlerinin kapısına büyük "İhtiyat Sanayi Ordusu" yığıldı. Bu aylak yığınları efendilerine, "Ya iş, ya ekmek isteriz!" diye bağırıyorlardı.

İşsizlere iş bulmak kaygısı, kapitalistlere bütün dünyayı çapul etme zorunu dayattı. Ancak kapitalist ülke bir tek olsa şekerle balla beslenirdi. Kimi geride kalmış, kimi öne geçen, birbirleriyle yarışır bir sürü kapitalist devletler ortada idi. Her kapitalist devlet yeryüzünün bir bölgesini sömürge veya yarı sömürge, öteki yanını "nüfuz bölgesi" durumuna soktu. Bu bölgeleri paylaşmak

için kapitalist devletler arasında bölgesel yahut evrensel savaşlar, ekonomik buhranları kovaladı.

Neticede savaşlarla zayıf düşen kapitalizme karşı anayurtlarda İŞÇİ SINIFI ayaklanmaları, dünyada GERİ MİLLETLER isyanları patlak vererek, kapitalizmi it dalmış keçiye çevirdi.

Onun için, kapitalist sınıfın ekonomi-politika zoruyla giriştiği sosyal, politik ve ilh. bütün üstyapı davranışları, herkesten ve her şeyden önce yeryüzünde Marks'ın deyişiyle, KAPİTALİZMİN MEZAR KAZICILARINI YETİŞTİRMEK oldu.

GENİŞ YENİDEN ÜRETİM

İşte, kapitalizmin bir geniş yeniden-üretim yordamı olduğu söylenirken, kapitalizmin bütün o işaret edilen karakterleri mekanizması göz önüne getirilmelidir.

Kapitalizm öncesinde üretim gerek emekçi için, gerek onu sömüren üst sınıflar için TÜKETİM amacından öteye geçmiyordu. Bu bakımdan, insanlar aşağı yukarı tükettikleri kadarını ürettiler mi, onunla yetinebiliyorlardı. Alt tabakalar zaten kıt kanaat geçinmeye mahkûmdular. Üst tabakalar sonradan sonraya lükslerini arttırdıkları zaman, bu artan ihtiyaçlarını daha geniş bir üretim yaparak sağlamayı akıllarının kenarına bile getirmiyorlardı. İhtiyaçları arttıkça, bunu alttakilerin geçimlerini kısarak ele geçiriyorlardı. Bu yüzden zaman geliyor, alt sınıflar yaşanmaz hale gelen darlıkla isyan ede ede, çevre Barbarları da araya katan fırsatlarla TARİH-CİL DEVRİMLER patlak veriyordu. Ve o bir türlü genişleyemeyen "BASİT YENİDEN ÜRETİM" temeli üzerindeki Kadim toplum çatırdayıp yıkılıyor, Medeniyet olduğu gibi yok ediliyordu.

Tarihöncesinde sınıf farkları yoktu. Kandaşlar Komunasında üretim kendiliğinden tüketim için yapılıyordu. O yüzden, yeniden üretim ister istemez basit yeniden üretimden başka türlü olmadı.

7 bin yıllık Antika Medeniyetler çağında bir de, Tefeci-bezirgan denilen sermaye sahibi sınıf vardı. Bu sınıf da görünüşte

sırf FAİZ ve KÂR peşinde koştu. Ama Tefeci-bezirgan sınıfı üretime karışmadı. Üretim sonunda yaratılmış nesnelerin DAĞITIMI'na (değiş tokuş edilmesine) aracı oldu. Bu aracılığı yaparken bile pazarın kör arz ve talep kanununa oyuncak olmaktan öteye geçemedi.

O zaman ÜRETİM ilişkileri bütünüyle:

1- KENT Medeniyetinde, efendilerle köleler adlı sosyal sınıfların tüketim ihtiyaçlarını karşılamak için yapıldı.

2- BARBARLIĞIN Medeniyet Rönesansında, derebeyilerle serfler adlı sosyal sınıfların tüketim ihtiyaçları karşılandı.

Üretimle DOĞRUDAN DOĞRUYA ilgili olan Köle-Efendi, Serf-Bey sınıfları üretimi güttüler. Bütün bu sebeplerle, tüketimden başka amaç gütmeyen ve teknik seviyesi küçük üretimden daha yüksek verimli bir üretim yordamı bilmeyen Kapitalizmden önceki hemen bütün üretimler BASİT YENİDEN-ÜRETİM sınırlarını pek aşamadı. Basit yeniden-üretimin tekrarlanmaları olarak kaldı.

Gördüğümüz gibi Kapitalizm böyle midir? Kapitalist ne kendisinin, ne işçinin ihtiyacını ve tüketimini düşünerek ona göre üretim yapmaz. Kapitalist üretimin tek amacı, başkalarının ihtiyaçları için alınır satılır nesnelere, yani MATAHLAR yapmaktır. Bu durumda, kapitalist üretiminin temeli sınırsız genişleme zorunda kalır. Gerçi Kapitalizmde de, toplum ihtiyaçları diye bir tüketim sınırı bulunur. Ama kapitalist, o sınırı önceden hiç bir zaman kestirip kontrol edemez. Ayrıca ihtiyaçların yarattığı tüketim sınırı, kapitalist üretiminin top ateşi altında her gün biraz daha

genişlemek zorundadır. Yani kapitalizmde üretim genişledikçe tüketim de genişler.

Kapitalisti geniş yeniden üretim yapmaya zorlayan şey, kapitalist üretim yordamının vazgeçilmez şartlarıdır. Tekrar edelim. Kapitalist ne yalnız kendi ihtiyaçlarını (KÂRINI), ne yalnız işçinin tüketimini (ÜCRETİ) düşünmekle kalmaz. Bütün toplum sınıflarının alını yazısını ve geçimlerini toptan üzerine almıştır.

Emlak ve arazi sahiplerine İRAT, para-sermaye sahiplerine FAİZ üretmek zorundadır. Ayrıca, rakipleri onu sıkıştırırlar. Kapitalist rekabete dayanmak için, işyerindeki aletleri ve usulleri her gün biraz daha geliştirmek, üretimi daha verimli kılmak için gece uykularını kaçırrır. Kapitalist her gün yaptığı üretimi bir gün öncekinden daha fazla, daha geniş yapmaya itilir.

Kapitalizmde geri gitmek yoktur. Her kapitalist işletmesi bir cehennem makinesidir. Ya daha çok üretime gidecektir, yahut geri kaldığı gün iflas edecektir. Yerini tutan başka kapitalist mutlak daha öncekinden mükemmel aletler ve metodlar kullanarak daha çok ve daha ucuz mal çıkaracaktır. İşte bu üretim gidişine Marks, "GENİŞ YENİDEN-ÜRETİM" adını verir.

Tarihin başka hiçbir çağında Kapitalizmin yaptığı geniş yeniden üretim görülmemiştir. Kapitalizm öncesi üretiminin durgunluğu basit yeniden üretime dayanışından ileri gelir. Kapitalist üretiminin ondan önceki basit yeniden-üretime üstünlüğü, buradan doğar. Gerçi Kapitalizm plânsız üretim yapmaktadır. Bu yüzden zaman zaman ekonomi ve politika krizleri ile kızılca kıyametler kopartır. Fakat bu kıyametler bile ardından büsbütün daha geniş yeniden üretimler getirir.

KAPİTALİZM İLE PREKAPİTALİZMİN UZLAŞMAZ ZİTLİĞİ

Basit yeniden üretim ile geniş yeniden üretimin ne olduğu üzerine bundan önceki bölümlerde bir fikir edinmeye çalıştık. Araştırmamızı özetlersek şöyle diyebiliriz:

1- BASİT YENİDEN ÜRETİM: Prekapitalist (yani, Kapitalizm üretim yordamından önce gelen) çağın üretim yordamıdır.

2- GENİŞ YENİDEN ÜRETİM: Kapitalist, yani işveren üretim yordamının ta kendisidir.

OSMANLI Türkiye'si düzeninin temeli 7 bin yıllık Antika medeniyetlerin temeli gibi PREKAPİTALİST basit yeniden üretim yordamı idi.

BATI MEDENİYETİ dediğimiz düzen ise, 5 yüz yıldan beri Avrupa, Amerika ve Asya (Japonya) ülkelerinde geliştiğini gördüğümüz KAPİTALİZM geniş yeniden üretim yordamı oldu.

Bu iki üretim yordamı birbirinin can düşmanıdır. Biri nerede gelişirse, ötekini mutlaka tepeler. Bunu anlamak için birkaç örnek üzerinde kısaca duralım.

Tarihte Tefeci-Bezirgan>klar

Tarih meydandadır. Kadim Tefeci-bezirgan düzenler nerede aşırı gelişim gösterdiyse, orada Kapitalizme geçiş imkansızlaştı.

Mısır'dan Çin'e dek uzanan DOĞU medeniyetleri buna en iyi örnek oldular. Hepsi de Tefeci-bezirgan Medeniyetleri idiler. Hepsisi, kendi çeşitleri içinde en yüksek prekapitalist üretim seviyelerine ulaştılar. İçlerinden hiçbirisi İngiltere'de görüldüğü gibi Kapitalizme sıçrayıp geçemedi. Hepsinde Tefeci-bezirgan sermaye son kerteye dek büyüdükten sonra, bütün Kadim medeniyetler muntazaman battılar.

Bize en yakın olan Sümer, Akad, Asur, Med, Pers hatta Grek, Roma, İslam Medeniyetlerinin kendileri gittiler, adları yadigâr kaldı. Mısır Firavunlarının, İran Nemrutlarının mezarları olmasaydı adlarını duyan bulunmayacaktı. Aynı dönemler Hindistan ve Çin gibi, daha Uzakdoğu'nun özel ayrı ve az çok kapalı bölgelerinde, aynı sübtropikal ırmak boyu medeniyetlerini kurdular ve aynı yoldan battılar.

İslam Medeniyeti; Roma Medeniyetinden, Hint ve Çin'deki benzer medeniyetlere dek uzanmış bütün Antika Tefeci-bezirgan medeniyetlerine mirasçı oldu. Doğu medeniyetlerinin Batı Avrupa'ya atılan tohumlarına köprü olarak geçit verdi. İslamlığın Tefeci-bezirgan ilişkileri de birçok yeni ekonomi elemanları getirdi. En eski zamanların Finikeli Tefeci-bezirgan ilişkilerinden kalitece farklı yeni bir düzene atlayamadı.

Kapitalizm ne Uzak-Doğu'da, ne Yakın-Doğu'da doğmadı. Onun için, büyük bir çağın sonu olduğunu pekiyi sezen Hazreti Muhammed: "Hatem-el Enbiya: Peygamberlerin sonuncusu" olduğunu açıkladı. İslamık batarken birçok "TAVA-İF-ÜL MÜLÜK" (Türkçesi Han yahut Hükümdar Tayfaları, Avrupa'daki derebeylikler, feodalite) belirdi. Medeniyet çevre-

sindeki göçebe aşiretler Medeniyeti kapladıkları zaman kurdukları düzen hep böyle kısa ömürlü derebeylikler oldu. Avrupa'da Roma Medeniyeti yıkılırken akın eden barbarlar aynı şeyi yaptılar: Feodalizmi kurdular.

Anadolu'da Türkler, Fransa'da Franklar, ölmüş Antika Medeniyetleri rönesansa uğrattılar. Tefeci-bezirganları son kerteğe dek geliştirdiler. Bu gelişimin aşırılığı ve derinliği Anadolu'da ardarda Selçuk ve Osmanlı İmparatorluklarını yedi. Fransa'da, Merovenjyenleri, Karolenjyenleri tıpkı öyle yedi. Kapitalizm bir türlü doğmadı.

Yakınoğu'ya nisbetle Batı Avrupa'da Tefeci-bezirganlık köklerini daha aşırı derinliklere indiremediği halde Fransa'da bile doğrudan doğruya kapitalizme geçilemedi. Olağanüstü elverişli tarih şartları, ancak Tefeci-bezirganlığın en az gelişmiş bulunduğu İngiltere'de kapitalizme atlayışı sağlayabildi.

Türkiye'de ise, Tefeci-bezirganlık 7 bin yıl yer ve iz bırakmış olduğu için, imparatorluğu batırdı.

Niçin Tefeci-bezirganlık toplumca ölümü göze alıyor da, ileri bir düzen olan geniş yeniden üretimli kapitalizme varamıyor?

Osmanlı'da Tefeci-Bezirganlık Neden Çöktü

Kapitalizmden önce Tefeci-bezirgan ekonominin neden illâ ki battığına en son ve klasik örnek Türkiye'dir. Türkiye'de Tefeci-bezirganlık gençlik, yaşlılık ve ölüm çağlarını en tipik biçimleri ile yaşadı.

Kadim medeniyetler gerçi TEFEÇİ BEZİRGAN İLİŞKİLERİNİN ürünü oldular, ama adları üstünde: Tefecilik de, bezir-

ganlık da, bir üretim faaliyeti değildir. Ürünlerin ve üretmenlerin sömürülüşüdür. Kadim toplumun temel ÜRETİM İLİŞKİLERİ daima toprağa dayanan tarım oldu.

Örneğin, ilk Sümer Medeniyeti, ilk Bâbil Medeniyeti ilk Mısır Firavunlar Medeniyeti gibi, Osmanlılık da gençliğinde ilerici oldu. Bu ilericiliği herhangi metafizik bir düşünce veya hürriyet icabı değildi. Toprak ekonomisinden kendiliğinden denilecek kadar tabii biçimde yarattığı yeni düzenden, ileri bir ekonomi doğdu. Bu nasıl oldu

Gerek İslam, gerekse Bizans Medeniyetlerinin son günlerinde toprak ilişkileri: Toprakta çalışanların (köy üretmenlerinin) yaşayışını dayanılmaz işkence durumuna sokmuştu. Göçebe Türk geldi. Anadolu'nun ve Rumeli'nin ister İslam olsun, ister Hıristiyan olsun, Selçuklu, Bizanslı derebeylerini kılıcı ile temizledi. Ve temizler temizlemez ele geçirdiği derebeyi topraklarını bugün pek çok SOSYALİST ülkelere parmak ısırtacak eşitlikle çalışanlara dağıtıverdi.

Şimdi Türkiye Cumhuriyetinin 45. yıllarını kutlamakla övünüyoruz. Anayasa, sosyal adalet sözlerinden bütün parti politikacıları kırılıp dökülüyorlar. Bir zaman ağıza alınmaz sosyalizm bile parlamentoya dek sokuldu. Yarı memleket Ortanın Soluna döndü. Ne görüyoruz? Henüz bir toprak reformu yapalım mı, yapmayalım mı kavgasını bitiremedik... Toprak reformu ne? Kırk yıldır "komünistliktir" diye ödler patlatıldı. Bugün toprak reformu denilen şey, en solcu geçinen partinin programına göre uygulansa ne yapılacaktır? Kırk yıldır ateş pahasına çıkarılmış ve milletten resmen gasp edilmiş Türkiye topraklarını, Türkiye köylüsüne parasıyla yani ateş pahasına sat-

maktır. Ona bile kıyışamıyoruz. Yani, Cumhuriyet kurulduğu zaman dönümü 10 liraya olan toprak bugün 10 bin lira fiyata ateş pahasına çıktı. Osmanlı düzeninde bütün Müslümanların ortak malı olan Mirî topraklar, tapu, tasarruf belgesi iken mülkiyet belgesi biçimine sokularak, kapanın elinde kaldı. Sonra, Osmanlı çağının şanını şöhretini de kimseye bırakamıyoruz. Oysa Osmanlı atalarımıza zerre kadar öğünme hakkını benimseyebilmemiz için, onların ne yaptıklarını anlayıp benimsememiz gerekirdi. Osmanlı Türkleri, Türkiye topraklarını o toprakta çalışmayana koklatmadılar. Yalnız toprakta fiilen çalışanların tasarrufuna BEDAVADAN geçirttiler.

İşte Osmanlılığın gençlik çağı ve ilericaliği dediğimiz şey budur. Böyle köklü bir toprak ihtilâli yapan Osmanlı Türkiyesi ilk günlerinde Kadim çağların en çiçeklenmiş, en adaletli, en insancıl düzenlerinden birini yaşadı.

Gel zaman git zaman ilk idealist Osmanlı ILP'leri (Gazileri: Şövalyeleri) ele geçen Osmanlı topraklarında yerleşip oturaklaşınca, açılan ticaret yolları üzerinde bezirganlık ve tefecilik alabildiğine gelişti.

Gittikçe daha zengin para-babası kesilen Tefeci-bezirganlar, başta Padişah gelmek üzere bütün Gazileri savaş yapacaklarına keyif çatmaya, "bina ve zina" yapmaya, borçlanmaya alıştırdılar. Borcun altından kalkamayan devlet, en sonunda Müslümanlar Hazinesi adına kontrol ettiği toprakları parababası Tefeci-bezirganlara teslim etti. Bu şeriata yani Allahın emrine aykırı olarak, dinsizce yapılan millet topraklarını kişilere aşırma usulüne "MUKATAA: KESİM" düzeni dediler. Kesim toprakları

(hiçbir zaman hiç kimseye mülk olarak verilemediği halde, bunu herkesten önce Allah yasak ettiği halde) "MALİKANE" diye ömür boyu kesimcilere sözde "kiralandı". Gerçekte ufak bir "muaccele" (acele getirilmiş) adlı para karşılığı olarak bedavadan ucuza satıldı.

Allahı aldatmak, Mirî toprağı yani milletin, şeriatın toprağını kişilere aktarmak Müslüman dinine aykırı bir zındıklıktı. Onu yapanların katledilmeleri vacipti. Ama yapanlar, Tefeci-bezirganlarla paşalar ve beyler, hocalar ve efendiler idi. Bu üst tabakanın taş elinde koz elindeydi. Aralarında anlaşınca "iş kitabına uyduruverdiler" Hâşâ, dediler, hiç Müslüman Malevinin toprakları kişilere mülk olarak satılır mı? Bunu yapamayız. Satış yapmıyor, bedeli kısmen peşin alınmış "kiralama" yapıyoruz. "Mukaata" yoluyla hazineye para sağlıyoruz yahut "VAKIF" adıyla toprakları Allaha adıyoruz. Bunu söylemekle Allahı aldatıklarına inandılar.

Bildiğimiz gibi, gerek "malikaneler", gerek "Vakıflar", gerekse ona benzer toprak ve mülk tahsisleri, tefvizleri (dağıtım) Müslümanların Malevinden aşırıldılar. O büyük çiftlikler ilkin mukataacıya "kayı hayatla" (yaşadığı sürece) bağışlandı. Sonra, bir daha arayan soran bulunmadı. Çünkü arayacak olanların kendileri artık Türk, Müslüman din yahut dünya derebeyileri olmuşlardı. Kendi kendilerini Tanrı mahkemesine verip dava açamazlardı ya... İş "ruz'u mahşer"e (kıyamet gününe) kaldı.

Balık baştan kokmuştu. Alttaki ufak ikinci çalışan köylüler alın terleriyle bayındırlaştırdıkları topraklarda köle durumuna düştüler. Koca Osmanlı toprakları malikane, vakıf ve ilh. ad-

larıyla, babalarından miras kalmışça, derebeyilemiş sınıfın eline geçti. Çapulculuk üstün geldi.

Hâlâ bugün bile, bir uyuz ferman gösterene Cumhuriyet kanunları büyük büyük toprakları ve çiftlikleri, babalarının malıymış gibi başışlamakla "modern Batı medeniyeti"ni uyguluyorlar.

Bu gidişin sonucunu hepimiz az çok biliyoruz. Osmanlı İmparatorluğunda eski bezirganlar ve tefeciler yığıldıkları paralarla kitabına uydurup, Mirî yahut şahsî toprakları, var yahut yok pa-hasına ellerine geçirdiler. Bu ne demektir? Açıkça dünkü Tefeci-bezirgan vurguncularla, dünkü ölkücü fisebilibillâh (Allah yolunda, karşılıksız) yeryüzüne şeriat yaymak için kılıca sarılmış ilbler, Gaziler derebeyilemişlerdir.

İlk Osmanlı toprak ihtilâli üzerine kurulan tarım ekonomisine "DİRLİK DÜZENİ" denildi. Orada eşitçe ve adaletli bir asayiş altında küçük ekincilik yapan az çok mutlu "ÇİFTÇİLER" yaşıyordu, Derebeyleşmenin son günlerinde Türkiye Batı kapitalizmi ile karşılaştı. Karşılaşır karşılaşmaz Tefeci-bezirgan ekonomi, güneşi gören kar gibi erimeye başladı. Padişahlık, yabancı kâfir orduları önünde bozgun üstüne bozguna uğruyordu. Buna karşı direnmek istedi. İşi incelemek üzere bilenlerden raporlar, lâyiha-lar topladı. Üçüncü Selim'e verilen lâyihalarda anlatılan toprak ekonomisinin üretmenlerine, "yerlerin esiri" adı veriliyordu.

Böylece güzelim örnek Osmanlı "Dirlik Düzeni" İlberlerin bir zaman yıktıkları Bizans Tekfurları gibi, insafsız bir sürü derebeyilerin eline geçti. İlk zamanlar toprak ihtilâli ile bir ekonomi rönesansı yaratan Osmanlı toprak ilişkileri ve toprak düzeni: Kaşarlanmış, damar sertliğine uğramış, ölüm döşeğinde yatalak bir çö-

kücü düzen durumuna girdi. İŖte Tefeci-bezirgan iliŖkilerin bir ülkede aŖıraca geliŖmesi ve o geliŖmenin kaçınılmaz sonucu bu oldu. Burada artık daha ileriye gitmek, daha verimli ve geniŖ bir ekonomi düzenine ulaŖmak olamazdı. Yani kapitalizme o derebeyileŖmiŖ toprak düzeniyle geçmek imkansızdı. Ancak gerisin geriye gidilebilirdi.

KAPİTALİZM PREKAPİTALİZMİ NASIL ÇÖKERTİR

Yeryüzünün neresinde geniş yeniden-üretim düzeni olan modern KAPİTALİZM geliştirse, orada basit yeniden üretim düzeni olan prekapitalizm kökünden kazınmaya başladı. Çünkü bu iki düzenin daha tarifleri yapılırken görüldü. Prekapitalist üretim: TÜKETİM amacı egemen olan bir sistemdir. En büyük ve geniş ölçüde Kadim üretim alanı toprak ekonomisine düşüyordu. Yani tüketim sistemi içinde idi. Tefeci ve bezirgan sermayenin pazara çıkardığı matahlar büyük çoğunluğu ile ilkin sırf ÜRÜN olarak üretilmişti. Tefeci-bezirganlık, gerçi medeniyetlerin çimentosu idiler, ama o çimentonun bağladığı büyük ÜRETİM taşları tüketim amacıyla, ürün üretimi yapıyordu.

Kapitalizm birden bire üretimi ele alıp bütünüyle altüst etti. Kapitalist üretimde ürün değil, yalnız ve sırf satılıp alınacak MATAHLAR (MALLAR, METALAR elde edildi. Basit yeniden üretim birden bire GENİŞ yeniden-üretim oldu ve bu yüzden kapitalist dünyası yıldırım çabukluğuyla üretilip her yanda dağlar gibi yığılan bir matahlar toplumu durumuna girdi.

Yalnız, ürünün matah olması sanılabileceği gibi basit bir değişiklik değildir. Ürünün matah olması basit yeniden-üretim yordamının inkar edilmesidir. Kapitalizm ürünleri matahlar biçimine

soktuğu anda ve soktuğu yerde, bütün prekapitalist üretim yordamını kökünden kazıyıp havaya uçurmuştur. Kapitalizm basit yeniden üretimli prekapitalizmi yok eder derken bunu anlamalıyız. Her toplumun temeli üretim olduğuna göre: Prekapitalist üretimin yerine kapitalist üretimin geçişi bir toplumun bütünüyle tepeden tırnağa altüst olması demektir. Onun için tarihte sosyal ihtilâlcilik kapitalizmin icadıdır (sosyalistlerin değil).

Ne var ki, bu ekonomik ve sosyal ihtilalcilik ancak klasik serbest rekabetçi, yani ilerici ve gürbüz çağdaki kapitalizm için doğrudur.

Batı Avrupa'da ilkin İngiltere, sonra Fransa ve öteki kara Avrupa ülkeleri, Kapitalist üretim yordamını doğurur doğurmaz, bütün prekapitalist üretim yordamlarını top ateşi ile bastırdı. Kapitalizmin egemen olduğu şehirlerden prekapitalist üretimi ücra köylere doğru sürdürdü. Köylerde bile egemen üretim ilişkilerini kapitalist yordamına soktu. Köydeki kapalı ve "tabii" denilen köy ekonomilerini, şehirde "Ortaçağcıl" denilen kapalı esnaf loncalarını kırıp parçalayarak kapitalist pazarına açtı.

Köylü ve esnaf kapalı ekonomilerinin yok edilmesi her kapitalist ülkenin gelişim kertesine göre değiştirdi. En ileri İngiltere'de derebeyi artığı sınıflar bile bütünüyle Lordlar haline getirildi. Daha geri ülkelerin kıyısında köşesinde yer yer (loncalar ve "tabii köy ekonomisi" değilse bile) hâlâ fakir küçük ekonomili geri köylü ve esnaf üretimleri sürüp gitti ve sürünüp gidiyor. En ileri kapitalist ülkede bile tarım ekonomisi sanayi üretimine nispetle bir hayli geri kaldı. Ama bütün bu kalıntılar ve sürünüp gitmeler kapitalizmin mantığı sonucu değildiler. Kapitalist sınıfı

geriliği göze alarak derebeyi artıkları ile uzlaştığı için böyle oldu. Tek başına halk yığınlarına egemen olamayan işveren sınıfı, emlak ve arazi sahiplerini (ağaları, beyleri) halka karşı kendisine yardımcı yapmak zorunda kaldı.

Kendi anayurdu dışına matahlarını süren kapitalist üretim, oralarda dahi ekonomi ilişkilerini bire dek kırıp geçirdi. Örneğin Türkiye'de, Hindistan'da, Çin'de: Batı kapitalizmi ile yüzyıllardır süren ekonomik ilişkiler hep kapitalist matahlarının yaylım ateşi önünde prekapitalist ekonomileri (küçük esnaf ve köylü ekonomilerini) darma duman etti. Böylece yeryüzünün geniş bölge-leri sömürge yahut yarı sömürge durumuna girdi.

Yukarıda tarihten ve belirli ülkelerden aldığımız birkaç örnek, kapitalist ekonominin nasıl prekapitalist Tefeci-bezirgan ekonomisine can düşmanı olduğunu göstermeğe yetebilir.

PREKAPİTALİZM VE KAPİTALİZMİN KAYNAŞMASI

İslam Marksı İbn'i Haldun gibi, onun öğrencileri olan Osmanlı tarihçilerimiz de, her "Devleti" (Toplumu) insana benzetirler. Onlara göre kişinin ömrü ortalama 100 yıldır. Toplumlar da o kadar yaşarlar ve sonra doğdukları gibi ölürler. Bu görüş Antika medeniyetin gerçekliklerinden alınmıştır. Aşırı yorumlara kağılmazsa, derin bir anlam taşır.

Tefeci-bezirgan Antika medeniyetler gibi, Modern Kapitalist medeniyetinin de öyle bir ilerici gençlik çağı, bir gerici yaşlılık ve çöküş çağı vardır. Osmanlı Türkiyesinin ilk yüzyılları, Tefeci-bezirgan medeniyetinin Ortaasya'dan gelen göçebe Türk gençlik aşısı ile rönesansı, sosyal dirilişi oldu. Tarihin belirli bir kesiminde insanlığın ileriye doğru gidişini ve gelişimini sağladı. Son yüzyıllarda aynı Osmanlı toplumu bütün benzerleri gibi derebeyleşti, kemikleşti, taşlaştı, fosilleşti ve çöktü.

Bu evrimi Kapitalizm de tıpkı tıpkısına yaşadı. 19. yüzyıl kapitalizmi serbest rekabetçi demokratik gençlik çağını başardı. Bu harikulade büyük sanayi ile görülmedik ileri gelişimler sağladı. 20. yüzyıla gelir gelmez, Kapitalizm kendi diyalektik inkârını yaptı. Serbest rekabetçiliği inkâr edip, tekelci Finans-Kapitalizme döndü. Finans-Kapital demek, birkaç ulu şirket ve ban-

kanın bir ülkede bütün ekonomi, politika, kültür ve ilh. ilişkilerine egemen olması demektir. O yüzden 20. yüzyılda ilerici kapitalizmin yerini gerici Emperyalizm tuttu.

Tekrar edelim. Modern toplumda kapitalizmin emperyalizm biçimine soysuzlaşmasına benzer bir gidiş Antika medeniyetlerde de görüldü. İlk dünya ticaret yollarını açan bezirganlık ileri bir hamle yarattı. Rönesans çağları açtı. Sonra parababalaları, Tefeciler ve bezirganlar topraklara el attılar. Toprak beyliğine dönerek toprak ekonomisini boğdular. O zaman her türlü ticaret, politika, askerlik gelişimi kaskatı Derebey kabuğu içinde boğuldu.

Batı Avrupa kapitalizmi 19. yüzyılın ilerici ve girişken SERBEST REKABET kapitalizmini yaşarken, Türkiye Kadim medeniyetlerin ölüm çağlarında içine düştükleri kaskatı derebeyleşme döneminde bunalıyordu. Onun için 19. yüzyıl boyu Türkiye'de BATTILILAŞMAK, açık Türkçesi KAPİTALİSTLEŞMEK uğruna yapılan her girişkenlik boşa gitti. Neden?

Çünkü Avrupa'dan karga kıyafeti frak yahut saksağan kılığı smokin satın alınıp Türkiye'ye nasıl sokulursa, kapitalist ilişkileri de tıpkı öyle oldukları gibi Avrupa'dan Türkiye'ye İTHAL edilebilir, sanıldı.

Oysa bir sosyal düzen, önce alınır satılır matah değildir. Sonra, Batı kapitalizmi matahlarını bile Türkiye'ye satarken birçok süzgeçler koymuştur. Kapitalist sosyal düzeni Avrupa'dan ithal edeceğimize göre: Ancak Avrupa'nın bize İHRAÇ edilmesini uygun göreceği alanda ve müsaade edeceği biçimde memlekete sokabilirdik. Bundan daha kötüsü de vardı. Bizim derebe-

yilemiş kafamız ithal malı sandığımız Batılılaşmanın değeri üzerinde hiçbir ayırım ve seçim yapacak durumda değildi.

İşte bu şartlar altında Prekapitalist ekonomimiz üzerine Kapitalist ekonomiyi aşlamak istedik.

Avrupa ise, bize istediğimizi değil, kendi istediğini ithal etti. Batı'nın istediği şeydu: Batı kapitalizmi için Türkiye, Sultan ve avanesi denilen çobanların göttüğü bir sağmal maldı. Türkiye ineği en iyi biçimde en az masrafla sağılmıydı. Alınan sütün kaymağı Avrupa'ya götürülmeliydi, arta kalan ayrıncı yerli Tefeci-bezirgan ağa paşalara ve beyefendilere bahşiş olarak sadaka verilmeliydi.

Kırım Savaşı'nda sırt üstü düşen Osmanlı, yardım dilendi. Türk milletini inek sağarca sağacak olan Batı kapitalini gönderdiler. Yani, Türkiye'de sanayi kurmak şöyle dursun, kurulmuş sanatları yok ettiler. Gönderdikleri Finans-Kapitaline o zaman "İSTİKRAZ" (yani ödünç alıp verme) deniliyordu. Finans-Kapitalin şimdiki adı "DIŞ YARDIM" oldu. İster Batılı dostlarımızın "YARDIMI", ister yabancı banka ve finans gruplarının "ÖDÜNCÜ" diyelim, hepsi bir kapiya çıktı. Her iki adın altında yatan gerçeklik, Türkiye'yi sıhhatli, gülbüz bir üretimci refahtan uzak tutmak, Avrupa'nın ağır faizler çektiği bir hammadde ve pazar olarak ihtiyat sömürgesi yapmaktı.

Onun için, 19. yüzyıl ortasında bile (yani, Batı henüz serbest rekabetçi iken) Türkiye'ye serbest rekabetçi ve ilerici bir sanayi gönderilmedi. Gönderilemezdi. Çünkü Avrupa'da birbirini yiyen rakip kapitalistlerin Türkiye'de kendilerine rekabet edecek bir kapitalizm yetiştirmeleri intihar olurdu.

20. yüzyılda kapitalizm tersine döndü. Ama bu dönüş bizim yüzümüze geldi. Dünya kapitalizmi Finans-Kapital adını alan büyük banka ve şirketlerle toprak ağalarını domuz topu haline getirdi. Avrupalı "büyük dostlarımız", o Finans-Kapitalistlerin devleti olan Emperyalizmdi. 19. yüzyılda bile Batılı kapitalizm bize yalnız tekelci Finans-Kapitalizm yollamıştı. İmtiyazlı borçlandırmalar yoluyla Türkiye'yi kul köle etme yordamını toprağımıza yerleştirmişti.

Türkiye'de böylesine açık bir köleleştirme oyununu anlayacak "ADAM" yok muydu?

İşte burada hâlâ devletçi geçinen bizim "ideolog"ların kalpazanlıkları önümüze çıkıyor. "Kadrocu" denilen kapıkulu kılıkuyruklarının "ADAM" anlayışlarıyla yüz yüze geliyoruz.

Onlara göre Türkiye'de Cumhuriyeti kim kurdu? Bir "TEK ADAM" kurdu. Kim geliştiriyor? Gene bir İKİNCİ ADAM"... Türkiye'de Sosyalizm niçin baltalanıyor? Çok basit: Bir tek adam (bir "fikir adamı" yahut "teşkilât adamı") bulunmadığı için baltalanıyor. Eğer bir kavarak [gürültülü nara] atar gibi sesli slogan atan "ADAM" ortaya çıksaydı, Türkiye çoktan sosyalist olurdu!.. Ve ilh...

Oysa Tarihin tek adamdan kahramanla güdülür görüldüğü anlarında bile, tek adamın adam olabilmesi için, toplumda ve dünyada onu adam edecek bir eğilimin bulunması gerekir.

Batılı dostlarımız Türkiye'yi sömürgeleştirecek tuzağı içeride dışarıda elbirliğiyle kurarlarken, Türkiye'de bunu anlayacak "adam" var mıydı, yok muydu?

Böyle bir soruyu açmak bile bir düşünce öne sürmek değildir. Olsa olsa düşünce kıtlığını sömüren pisi pisine küçükburjuvaca "adam" kuruntularına kapılıp fikir onanizmi [mastürbasyonu] yapmaktır.

Adam olsa onu kim "adam yerine kordu"? Geçtik Padişahlık çağını, şu Cumhuriyetin 45. yılında adam yok mu? Batılı Finans-Kapitali önünde her gün kaç takla atıyoruz? Osmanlı borçlarından kat kat aşırı borçlar batağına gırtlığa dek boğulmuşuz. Osmanlı hiç değilse erişemediği Mısır gibi, Cezayir gibi, Aden gibi topraklara Batılı kapitalistlerin gizli açık üs kurmalarını önlemiyordu. Biz bugün avuç içi kadar her yerini gördüğümüz Türkiye'mizi yabancılara öldürücü üs yapmadık mı? Bu üsleri savunan "adamlar" iktidarda değiller mi? Üslere karşı olanlar (hatta göğüslerinde bol bol sosyalizm etiketi, nişanı, rütbesi taşıyanlar bile) bir araya gelebiliyorlar mı? Hepsi kendi burnunun doğrultusunda birer küçükburjuva PAPA'sı!

Demek 'Türkiye'ye Batının sanayici kapitalizmi yerine faizci Finans-Kapitalizmini sokmasında kişilerin, "adam"ların rolünü aramak hebennekalığı boşunadır. Burada dün ve bugün rol oynayanlar ne "adamlar"dır, ne de tesadüflerdir.

Türkiye'nin 19. yüzyıldaki sosyal yapısı başlıca etkendir. O yapı, Antika Tarihin ölüm çağına girmiş medeniyetlerinde her şeyi (bu arada en dahi veya kurnaz adamları da) kısıkvırak derebeyi ağları içinde bağlayıp soysuzlaştırmış olan TEFECİ-BEZİRGAN ekonomisi idi. Tefeci ağa kendisini bizde "EŞRAF" (şerefli kişiler) sayıyordu. Vurguncu bezirgan bizde kendisini "ÂYAN" (iri gözler: Ortaçağ'ın gözbebeği) durumuna getirmişti.

Öyle bir ekonomik ve sosyal sınıf yapısı bulunan Türkiye'nin "şerefli gözleri" (Eşraf ve Ayanı) Batı'nın ilerici geniş SANAYİ ÜRETİMİ'ni göremezdi.

Yerli milli bezirganlarımız ancak Batı'nın ticaret sermayesine KOMPRADORLUK (acente bezirganlık) yapabilirlerdi. Yerli milli tefecilerimiz Batı'nın yalnız banka şirketlerine ajanlık ve aracılık yapabilirlerdi.

Türkiye'nin ekonomisine ve politikasına böyle soysuzlaşmış Tefeci-bezirgan sınıflar egemendi. Tefeci-bezirganların iğrenç ve hânce dalaverelerine şanlı şevketli devletin sırmalı rütbeli "BÜYÜK ADAMLARI" paravanlık ediyorlardı. O büyük adamlardan derleşik idareler ve başkanlıklar ortalıkta kuş uçurtmuyorlardı. Kendilerinden başka "ADAM" mı gezdirirlerdi?

Osmanlı toplumunda Müslümanlık dininin haram saydığı ve dünyada ahirette suç olarak ateşte yakmak istediği TEFECİLER (Kur'andaki adıyla RIBA) almış yürümüşü. Köylünün, esnafın kanını sülük gibi emen tefecilik "ŞEREF" sayılıyordu. Batılı büyük şirketler büyük banka ve finans grupları Türkiye'ye gelince ne yapıyorlardı? Milyonluk ölçüde faizcilik, tefecilik, vurgunculuk imtiyazları sağlıyorlardı. Böyle bir sistemi Türkiye'de temsil eden Batı Finans-Kapitali para ile mevki ile ve başka çıkarlarla satın aldığı Devlet ulularımıza ve tefeci ağalarımıza, Dünyanın en büyük, "EN ŞEREFLİ" gücü gibi görünecekti. Türkiye'de bezirgan tefecilik, eşraflık (yani şereflinin şerefli) sayılmıyordu? Yerli tefecinin kendisinden büyük yabancı tefeciye kendisinden daha büyük şerefli kişi sayması ve onu bir üst-insan gibi Türkiye'de karşılayıp baş tacı etmesi olağandı.

Hâlâ Amerikalının hot sosyetemizdeki dayanılmaz şirinlik muskası, salon bebelerimize giydirilen kovboy kılığından mı geliyor sanıyoruz?

Bir Ankara konferansında,["Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi" konulu konferans: 1967, F.K.F. Yayınevinin Notu.] Tefeci-bezirgan sermayemizle yabancı Finans-Kapitalin kaynaşmasını, bir Fizik olaya benzetmiştik. Fizik olay: Radyoda dalgaların ilişkisi idi. Biliyoruz. Dünya atmosferimiz her uzunlukta dalgalarla doludur. Radyomuz ancak bizim onu düğmesiyle ayarladığımız uzunluğa uygun gelen dalgaları alır, gelmeyenlere karşı sağır kalır. Uygun dalgayı almaya Fiziksel REZONANS denir. Bizim Tefeci-bezirganlığımızla Batılı Finans-Kapital arasında böyle bir tınlaşım oldu.

Batı kapitalizmi gençlik çağında iken Türkiye'nin yatalak Tefeci-bezirgan düzeni Kapitalizme karşı hiç bir rezonans göstermedi. İlerici serbest rekabet kapitalizminin dalgası Türkiye'yi hiç ilgilendirmedi.

20. yüzyıla geldik. Kapitalizm, iratçı, monopolcu Finans-Kapital egemenliği biçimine girdi. Bu, kapitalizmin ölüm döşeğine yatış çağı oldu. O zaman bizim yatalak Tefeci-bezirgan düzenimiz, Finans-Kapital adlı tekелci yatalak sermaye ile tam rezonans haline girdi. Birbirlerine denk düştüler.

Halkımızın bir deyişi vardır: "Hacı hacıyı Arafat'ta, it iti kalafatta bulur!" der. 20. yüzyılda kapitalizmin derebeyleşmesi demek olan Finans-Kapital ile Tefeci-bezirganlığın derebeyleşmesi demek olan Osmanlı toplumu hemen can cana,

baş başa kuzu sarması oldular. Ve bu eşleşmeden bizim "KARMA EKONOMİ dediğimiz sistem dünyaya geldi.

O anormal evlenmenin sonucu ortaya ne doğdu? Bugünkü kısır düzen. Düzenin kısırlığını anlatmak için tabiattan örnek alabiliriz. Atla eşeğin çiftleşmesinden katır doğar. Katır belki attan ve eşekten dayanıklıdır. Ama doğurması kıyamet alâmeti sayılır. Çünkü doğurmaz.

Bugünkü sıkıntılarımız, hep doğuramayışın sancılarında, yaratamayışının mutsuzluğunda toplanıyor. Sanayi kuruyoruz; Köyden şehire akın eden işsizlerimizin yarısını, yabancı ülkelerin esir pazarlarına ucuz işgücü olarak sürüyoruz. Okullar açıyoruz; yüksek tahsilli uzmanlarımız Devlet kapısında 500 lira maaşı bulamazken, Almanya'da 2500, Amerika'da 5000 lira aylığı görünce, ardına bakmaksızın anayurdunu bırakıp sırta kadem basıyor.

Halkımız, çökkün Roma İmparatorluğu'nda her sabah eşiğine yüz sürdüğü zenginleri "EKMEK ve SİRK" çığılığı ile selamlayan ayaktakımına döndü. "İŞ ve MAÇ!" diye inleye inleye bezirgan partilere oy davarlığı ediyor. Yurdumuz, yarım yüzyıl önce kan dökerek kazandığı bağımsızlığını, Amerikan mandası taraftarlarına karşı nasıl savunabileceğini kestiremiyor.

İşte, Türkiye'deki toplumun bilincine çıkarılması gereken kördüğüm bu kısır katırlıktır. Daha açık konuşmamız isteniyor mu?

(TÜRK SOLU, 9.1.1968 - 27.2.1968)